

NUORTEN MIESTEN OSALLISUUDEN, KOHTAAMISEN JA OMAN
TOIMINNAN MERKITYKSEN KOKEMUKSIA AIKUISSOSIAALI-
TYÖN ASIAKKAINA

Marjo Karppinen &

Jaana Sarajärvi

Opinnäytetyö, syksy 2016

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diakoninen sosiaali- ja terveystieteiden
koulutusohjelma

Sosionomi- diakoni (AMK)

Diakonissa (AMK)

TIIVISTELMÄ

Karppinen, Marjo & Sarajärvi, Jaana. Nuorten miesten osallisuuden, kohtaamisen ja oman toiminnan merkityksen kokemuksia aikuissosiaalityön asiakkaina. Diakonia-ammattikorkeakoulu, syksy 2016. 54 sivua, 4 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diakoninen sosiaalialan koulutusohjelma, diakonian virkakelpoisuus, sosionomi- diakoni ja diakonissa (AMK).

Opinnäytetyön tarkoitus oli kuvata Rovaniemen aikuissosiaalityön miesasiakkaiden kokemuksia. Kohderyhmäksi valikoitui alle 29-vuotiaat vailla ammattitutkintoa, tötuloja ja työtä olevat miehet. Aikuissosiaalityössä merkityksellistä on huono-osaisuuden kasaantuminen pitkäaikaistyöttömyyteen. Sokra-hanke tukee työelämän ulkopuolelle jäävien työ- ja toimintakykyä.

Opinnäytetyö toteutettiin kuvailevana laadullisena tutkimuksena. Aineiston keruumenetelmänä käytettiin eläytymismenetelmää, strukturoitua kyselyä ja tarkentavia suullisia lisäkysymyksiä. Litteroitu aineisto analysoitiin teorialähtöisellä sisällönanalyysillä kolmen keskeisen pääteeman avulla, joita olivat osallisuuden, kohtaamisen ja oman toiminnan merkitys miesasiakkaisiin liittyvissä ratkaisuihin sekä tavoitteiden saavuttamisessa. Lisäksi tutkittiin miesasiakkaiden kokemuksia siitä, ymmärtääkö naistyöntekijä heidän vaikeaa tilannetta ja avun tarvetta. Sekä mikä on kirkon ja diakonian merkitys kokonaisvaltaisen avun antajana ja tuen eräänä osa-alueena.

Tutkimustuloksista nousi esiin oman toiminnan merkitys, sillä kaikki lähtee itsestä. Miesasiakkaat pystyivät vaikuttamaan itseään koskeviin ratkaisuihin. Emotionaalisen sosiaalisen tuen tarve oli merkittävää. Miesasiakkaat antoivat tunnustusta sosiaaliohjaajien auttavaisuudesta, kannustuksesta ja hyvästä kohtelusta, vaikka kokivat, että naistyöntekijä ei voi samaistua heidän vaikeaan tilanteeseen. Jatkotutkimusta voisi tehdä siitä, millä keinoin sosiaalista tukea pystyttäisiin lisäämään niin sosiaaliohjauksessa kuin kirkon diakoniatyössä.

Asiasanat: aikuissosiaalityö, diakonia, kohtaaminen, nuoret miesasiakkaat, oma toiminta, osallisuus, vaikea tilanne, vaikutusmahdollisuudet

ABSTRACT

Karppinen, Marjo and Sarajärvi, Jaana. Participation, encountering, and taking action – the experiences of young male adults as social service clients 54 p., 4 appendices. Language: Finnish. Oulu, Autumn 2016.

Diaconia University of Applied Sciences, Option in Diaconal and Diaconal Social Work. Degree: Bachelor of Social Services and Registered Nurse – Deaconess.

This thesis analyses how male customers experience social services in the city of Rovaniemi, Finland. The target group of the research were younger than 29 years old, unschooled, no income, unemployed male social services clients. The research was inspired by the SOKRA project, which aims at improving work and coping abilities of the unemployed. From a social service perspective the cumulative negative effects of long-time unemployment are an especially relevant issue, with young males being an increasingly prominent focus group.

The research uses a qualitative approach. The data was collected by using a role-playing method and a structured questionnaire with a set of predefined, and additional follow-up questions. The transcribed data was analyzed through a theory-oriented content analysis. Important aspects of the research concern how male clients experience their own ability to influence their situation; how situations are experienced where help and support are offered by predominantly female counsellors to a predominantly male clientele; and what role church diaconal services can play in providing comprehensive support to social service clients.

The analysis shows the central importance of the experience of an ability to function on one's own. The interviewed clients clearly feel that their own active role is of central importance, and they are confident in their ability to influence decisions affecting them. The need for emotional support was frequently articulated. Overall, the interviewed men experience their social service counsellors as supportive, encouraging, and well-treating. The different sex of a social service counsellor is not experienced as being of central importance, but there remains some doubt as to whether a female counsellor is able to fully emphasize with the often difficult situation of her male client.

Keywords: social work, social services, young males, unemployment, meaning of own activity, diaconia

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 NUORTEN MIESASIAKKAIDEN VAIKEA TILANNE.....	6
2.1 Sosiaaliohjauksen näkökulmia.....	10
2.2 Sosiaaliohjauksen eettisiä näkökulmia	13
2.3 Sosiaaliohjauksen oikeudellisia näkökulmia.....	16
3 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET	18
4 OPINNÄYTETYÖN AINEISTO JA MENETELMÄT	19
4.1 Aineiston keruu	19
4.2 Analysointimenetelmä	21
4.3 Luotettavuus ja eettisyys.....	22
5 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET	24
5.1 Osallisuus ja vaikutusmahdollisuudet	25
5.2 Kohtaaminen ja kuuleminen asiakastapaamisissa	28
5.3 Oman toiminnan merkitys tavoitteiden saavuttamisessa	31
6 OPINNÄYTETYÖN TULOSTEN TARKASTELUA.....	35
7 OPINNÄYTETYÖN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS.....	39
8 POHDINTA.....	41
LÄHTEET	45
LIITE 1: Saatekirje tutkimuksen yhteistyökumppaneille	50
LIITE 2: Saatekirje tutkimuksen kohderyhmälle	52
LIITE 3: Kyselytutkimus	53
LIITE 4: Haastattelukysymykset	54

1 JOHDANTO

Aikuissosiaalityön näkökulmasta merkityksellistä on huono-osaisuuden kasaantuminen yhä selvemmin pitkäaikaistyöttömiin (Kankainen 2012). Toiminnan kehittäminen perustuu palvelun käyttäjien tarpeisiin. Asiakkaalla on oikeus osallistua ja vaikuttaa itseään koskevaan päätöksentekoon (Perustuslaki 1999/731, 1:2.2 §, 1:14.4 §). Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (2000/812, 2:8.1-2 §) korostaa asiakkaan edun, toiveiden ja mielipiteiden huomioon ottamista päätöksenteossa. Uusi kuntalaki (1.6.2017) vahvistaa nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia 26 §:n myötä (Kuntalaki 2017). Diakoniatyössä tavoitteena on vastata siihen tarpeeseen, mitä vaikeassa tilanteessa oleva todellisuudessa tarvitsee (Kopperi 2007,145).

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata aikuissosiaalityön nuorien miesasiakkaiden kokemuksia osallisuudesta, kohtaamisesta ja oman toiminnan merkityksestä. Tarkoituksena oli kerätä heiltä kokemuksellista tietoa sosiaaliohjaajan antamasta emotionaalisesta sosiaalisesta tuesta heitä itseään koskevissa ratkaisuissa ja tavoitteiden saavuttamisessa kohti parempaa kokonaistilannetta. Kohderyhmäksi valikoituivat alle 29-vuotiaat ammattitutkintoa, tuloja tai työtä vaille olevat miesasiakkaat. Opinnäytetyön yhteistyökumppani oli Rovaniemen aikuissosiaalityö. Aihe sisältyi läheisesti Sokra-hankkeeseen, joka tukee työelämän ulkopuolelle jäävien työ- ja toimintakykyä.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia saatujen tulosten pohjalta miesasiakkaiden odotuksia ja tuen tarpeita lähestymällä heitä vaikean kokonaistilanteen kokemuksista käsin. Tavoitteena oli myös tutkia, ymmärsikö naistyöntekijä miesasiakkaiden avun tarvetta ja vaikeaa elämäntilannetta ja vastasiko tarjottu apu miesten tuen tarpeeseen. Diakonista ulottuvuutta opinnäytetyöhömme toimme selvittämällä sitä, mikä on kirkon ja diakoniatyön merkitys kokonaisvaltaisen avun antajana ja tuen eräänä osa-alueena. Opinnäytetyö toteutettiin kuvailevana laadullisena tutkimuksena. Litteroitu aineisto analysoitiin teorialähtöisellä sisällönanalyysillä kolmen pääteeman avulla. Opinnäytetyön tuloksia tarkastelimme keskeisten esille nousseiden teemojen osalta.

2 NUORTEN MIESASIAKKAIDEN VAIKEA TILANNE

Aikuissosiaalityön alle 29-vuotiaat nuoret miesasiakkaat elävät vaikeassa tilanteessa vailla ammattitutkintoa, tuloja tai työtä. Hyvinvoinnin vajeet ja sen puutetta tuovat tekijät aiheuttavat heille huono-osaisuutta, kuten pitkäaikaistyöttömyyttä, joka on köyhyyttä laajempi ongelma. Myös köyhyysriski on kasvanut viimeisen kymmenen vuoden aikana. (Kankainen 2012.) Huoli miesten osallisuudesta ja syrjäytymisestä on nostanut aiheen esiin tasa-arvokeskustelussa. Syrjäytyneitä 15-29-vuotiaiden ikäluokasta on 5 %, joista kaksi kolmasosaa on miehiä. Työttömyysaste on naisia korkeampi, ja joka viides mies on vailla peruskoulun jälkeistä tutkintoa. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2015.)

Aikuissosiaalityön miesasiakkaat ovat suorittaneet pakollisen oppivelvollisuuden, mutta ei ammattitutkintoon johtavaa koulutusta. Heidän opintonsa ovat keskeytyneet tai pitkittyneet, joten opintotukeen ja lainaan ei ole oikeutta. Tässä kontekstissa he ovat työttömiä, koska heillä ei ole ammattia. He eivät saa ensisijaisia etuuksia kuten opintotukea, työmarkkinatukea, kuntoutusrahaa, Kansaneläkelaitoksen etuuksia tai palkkaa. Vaikeasti työllistyvinä heidän tukeminen on yksilöllistä ja räätälöityä. Tarvitaan monenlaista yhteistyötä eri ammattilaisten kanssa, kuten omatyöntekijää, asiakkaan aitoa kuulemistä ja osallistamista oman elämänsä parhaana kokemusasiantuntijana. (Pöyhönen 2015.)

Aikuissosiaalityön sosiaaliohjaaja on suorittanut ammattikorkeakoulun sosionomitutkinnon. Hänen asiakkaat tarvitsevat apua laaja-alaisesti. He eivät ole pelkästään toimeentulotukiasiakkaita. Asiakastapaamisella tehdään palvelutarpeen arviointi, annetaan ohjeita ja neuvotaan. Tavoitteena on asiakkaan toimintakyvyn vahvistaminen ja arjen hallinnan tukeminen. (Sosiaalihuoltolaki 2014.) Olennaista on kuunteleminen, kuuleminen sekä aito kiinnostus asiakkaasta. Asiakkaille pyritään antamaan emotionaalista sosiaalista tukea, joka on henkistä tukemista. Sitä tulisi tarjota vielä enemmän juuri ammattilaisilta. (Kylmänen, 2014, 66.) Se on halukkuutta auttaa, luottamuksellisuutta, empaattisuutta ja rohkaisemista. Sosiaalinen tuki on laajaa, epäselvää ja vaikeasti määriteltävää. Sitä on taloudellinen avustaminen ja kannustaminen. (Kylmänen 2014, 11.)

Diakoniatyöntekijä on suorittanut diakonin tai diakonissan ammattikorkeakoulututkinnon. Hänen persoonallisuus, perimä, ympäristö ja maailmankatsomus vaikuttavat tapaan tehdä työtä. (Rask ym. 2003, 64-65.) Verrattaessa diakoniatyötä ja sosiaalityötä toisiinsa, diakoniatyötä pidetään kokonaisvaltaisena asiakkaan kohtaamisen työnä, jota myös henkinen auttaminen on. Diakoniatyötä eivät säätele lait, normit ja raha, kuten sosiaalityötä säätelevät. Asiakkaat eivät pidä diakoniatyöntekijää virkamiehenä, joka vaikuttaa positiivisesti asiakassuhteeseen (Paajanen 2008, 42-46). Keskeistä on kohtaamisen tapa, välittäminen ja kiinnostus. Kiireetön kohtaaminen viestii arvostamisesta ja hyväksymisestä, jolloin kohdatuksi tuleminen koetaan myönteisenä. (Hakala 2002, 241-243.)

Kirkon ja diakoniatyön tarkoitus on välittää Jumalan rakkautta sekä toteuttaa lähimmäisen rakkautta auttaen niitä, joiden hätä on suurin ja joita ei muulla tavoin auteta. Kokonaisvaltaisen tuen lisäksi taloudellinen tuki, yhdenvertaisuuden edistäminen ja syrjinnän ehkäisy ovat tärkeitä. (Meidän kirkko-välittävä yhteisö.) Monet asiakkaista on niitä, joita muut auttajat eivät ole auttaneet. Syynä voi olla se, ettei sosiaalityö ole voinut kriteeriensä tai käytettävissä olevien määrärahojensa vuoksi vastaamaan asiakkaan avun tarpeeseen. Toimeentulotukikaan ei ole ollut riittävää. Silloin kun sosiaalilainsäädäntö estää auttamisen, kirkkojärjestys edellyttää sitä. Diakoniatyön antama pieni taloudellinen avustus ei kuitenkaan ratkaise asiakkaan todellisia ongelmia. (Kettunen 2001, 57-58.)

Diakoniatyön ammattilaiset kokevat avuttomuutta taloudellisen hädän kohtaamisessa, joka kuluttaa voimia niin, etteivät he enää jaksaa keskittyä merkitykselliseen tehtäväänsä sielunhoitajina. Heistä on tullut taitavampia auttajia taloudellisessa ahdingossa oleville. Taloudellinen ja sielunhoidollinen hätä integroituvat kiinteästi toisiinsa. (Kettunen 2001, 101-102.) Diakoniatyön asiakkaista 51% on vailla ammatillista koulutusta. Koulutettu asiakaskuntakin on huomattavasti heikommin koulutettua kuin suomalainen väestö keskimäärin. Tämä väestönosa on löytänyt diakoniatyön apua tuovana paikkana, joka on merkityksellistä asiakaskontaktien, työttömyyden ja syrjäytymisen kannalta. Asiakastapaamiset ovat hyvin toimenpidekeskeisiä ja lyhytkestoisia. Asiakkaan hätään ja sen syihin on liian vähän aikaa. Auttaminen jää usein vain ensiapuun ja reagoimiseen hädän oireisiin tai niiden aiheuttajiin. (Kettunen 2001, 114-125.)

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama TEOS-työryhmä arvioi sosiaalihuollon roolia heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistämisen tukemisessa. Tavoitteena on muu osallisuus yhteiskunnassa ja yhteisöissä silloin, kun työllistyminen ei ole mahdollista. Heikossa työmarkkina-asemassa oleva on julkisen työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain mukaan työtön, jonka toimintakyky on alentunut vamman, sairauden, elämänhallinnan ongelmien, pitkittyneen työttömyyden tai vaikean sosiaalisen tilanteen vuoksi. Hänellä on merkittäviä vaikeuksia työllistyä avoimille työmarkkinoille. TEOS esittää, että työttömälle järjestetään työelämävalmiuksia tai osallisuutta edistävää sosiaalista kuntoutusta palvelutarpeeseen perustuen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2015, 12.)

Osallisuutta on kokea olevansa merkityksellinen ja osa kokonaisuutta, siellä missä elää. Sekä kuulla omana itsenään, voida vaikuttaa elämänsä kulkuun ja yhteisiin asioihin. Sokra-hanke kokoaa, tiivistää ja välittää sosiaaliseen osallisuuteen liittyvää tietoa ja tukee osallisuutta edistäviä ESR-hankkeita. Hankkeen tavoitteena on välittää tietoa osallisuuteen liittyvistä lakiuudistuksista, tukea osallisuuden toteutumista Suomessa ja koota hyviä käytäntöjä. Tavoitteena on tukea asiakasosallisuutta. Periaatteena on tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja kestävä kehitys. Hanke luo sosiaalisen osallisuuden kansallisen ja alueellisen kumppanuuksien sekä välittää, luo ja kehittää osallisuuteen liittyvää tietopohjaa. (Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke Sokra 2015.)

Hyvä yhteiskunnallinen asema ja elämäntilanne auttavat pärjäämään elämässä sekä motivoi tekemään hyvää itselleen. Kouluja käynyt tietää enemmän oikeuksistaan. Parisuhteella on vahva yhteys parempaan terveyteen. Sosioekonomiset erot miehillä ovat erittäin vahvoja. Työttömät kärsivät heikosta itsetunnosta, masennuksesta ja eivät luota omiin kykyihinsä. Tukea antava perhe ja kannustava sosiaalinen järjestelmä luovat hyvää itsetuntoa ja luottamusta omiin kykyihin. Yhdysvaltalaiseen tutkimukseen osallistujat kertoivat heikosta perhetaustastaan ja sosiaalisesta tuestaan. He kärsivät enemmän sairasteluista ja kävivät useammin lääkärin vastaanotolla. Miehellä on tärkeää saada sosiaalista tukea puolisoiltaan, läheisiltä, ystäviltä ja sosiaalitoimesta. Sosiaalisen tuen ja itsetuntemuksen välinen korrelaatio on miehillä suurempi kuin naisilla. (Maddy, Cannon & Lichtenberg, Journal of employment counseling 2015.)

Työttömien, usein yksinasuvien miesten eläminen on kallista. Turvaverkon puute, negatiivinen solidaarisuus ja kielteinen suhtautuminen koulutukseen lisäävät ongelmallisuutta. Työttömyyttä suurempi uhka onkin toimettomuus. Työttömyydessä nivoutuvat (80%) haitallinen päihteiden käyttö ja taloudellinen huono-osaisuus. Haitallinen päihteiden käyttö ja yksinasuminen korreloivat (80-90%). Lähes 50% on kaksoisdiagnoosin saaneita. Päihde- ja mielenterveysongelmat ovat suurin este työllistymiselle. Tämä ryhmä jää herkästi sosiaalipalvelujen ulkopuolelle. (Hyökki 2011.)

Riippuvuussairastaminen tekee elämästä kapea-alaista ja alistaa ihmistä niin, että elämään ei lopulta mahdu mitään muuta. Altistavina tekijöinä riippuvuus-käyttäytymiseen voivat olla traditioiden murtuminen, yksinäisyys, vieraantuminen tai tulevaisuuden perspektiivien kaventuminen. Kirkon päihdestrategia korostaa ehkäisevän päihdetyön merkitystä. Diakoniatyöntekijän tehtävänä on tunnistaa ja ottaa puheeksi päihdeongelma rohkaisemalla ja sitoutumalla hoitoon. (Gothoni 2014, 173-174.) Monien kohdalla tilanne voi kertoa kriisin aiheuttamasta ahdistuksesta, jota lisää kokemus yksinäisyydestä ja erillisyydestä. Ammattiauttaja kohtaa työssään yksinäisyyttä, joka voi liittyä akuuttiin kriisiin. Sosiaalisten suhteiden hävitessä ihminen voi kokea olevansa vieras omalle itselleen ja omassa elämässään. Tällaisen kriisin selviytymisprosessia helpottaa kokemusten jakaminen. (Gothoni 2014, 144-145.)

Kirkon perhetyöntekijän mukaan vaikeiden elämäntilanteiden taustalla voi olla vanhempien ongelmat. Kun sosioekonomisten syiden taustalla on lapsuuden kriisit, ei lapsen tarpeisiin ole kyetty vastaamaan. Silloin lapsi kohtaa murrosiän kehitysvaiheet vasta tavallista myöhemmin. Ylikuormittavat tekijät ovat estäneet terveen kypsymisen aikuisuuteen mahdottomien ristiriitojen hallitessa elämää. Vanhempien alkoholiongelmat, mustasukkaisuus, uskottomuus, taloudelliset vaikeudet, sopeutumattomuus, erot tai vuorovaikutuksen puute ovat jättäneet jälkensä lapseen. Vanhempien välinen viha, epäluottamus, itsesääli tai syyllisyys aiheuttavat lapsessa emotionaalisen kriisin, jota tulisi hoitaa rakentamalla luottamusta uudelleen. (Ruotsalainen 2002, 156-167.)

Teini-iässä huostaan otetut pojat ovat merkittävä syrjäytymisen riskiryhmä. Itsemurhakuolleisuus on suurta ja päihteiden vuoksi eläkkeelle miehiä päätyy

selvästi enemmän. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015.) Syrjäytymiskeskustelu on viime vuosina ollut varsin työllisyysperusteista ja keskittynyt pitkäaikaistyöttömien tilanteeseen. Yksilön mielenterveydelliset vaikutukset ja tietyille huono-osaisten ryhmille koituvat seuraukset ovat jääneet vähälle huomiolle. Työmarkkinallisen selviytymisen mahdollisuudet ovat sitä pienemmät, mitä enemmän syrjäytymisen eri ulottuvuudet limittyvät. Myös työllistyminen on sitä vaikeampaa, mitä kauemmin työttömyys kestää. (Piirainen 2010, 309-310.)

Näköalattomuus ja syrjäytyminen eivät ole pelkästään nuorten ongelmia. Kaveripiirin ulkopuolelle jäänyt voi syrjäytyä yhteisistä harrastuksista ja yhteisöistä. Yksilöllisyyttä korostavassa ajassa ihminen rakentaa oman henkilökohtaisen moraalinsa, maailmantulkintansa ja toteuttaa vapaasti intressejään omaksi hyväkseen. Nuori on tässä kovien vaatimusten edessä. On houkutus kääpertyä itseensä, joka on uhka kehitykselle. Nuori kokee turvattomuutta monien valintojen ja arvojen keskellä. Rajattomuus ja vapaus aiheuttavat hänelle ahdistusta. (Gothoni 2014, 98.) Rajat ja rutiinit ovat jokaiselle hyödyksi.

Sosiaalipolitiikan näkökulmasta riskit, kuten köyhyys, sairaus ja ennenaikainen kuolleisuus paikallistuvat pitkäaikaistyöttömiin. Talouspolitiikan näkökulmasta tämä ryhmä alentaa työllisyysastetta luoden hyvinvointivaltiolle kasvavia menopaineita. Sosiaali- tai työvoimapolitikalla ei voida suoraan vaikuttaa hyvän elämän käsityksiin, koska niihin vaikuttaa myös yhteiskunnan yleinen ilmapiiri. Oma ja yhteistä hyvää koskevat arvot kehittyvät varhaislapsuudesta alkaen. Puutteellisen kasvatuksen tai koulutuksen saaneet eivät usein oivalla hyvinvoinnin kannalta järkeviä sosiaalisia mahdollisuuksia. (Hiilamo 2010, 268-284.)

2.1 Sosiaaliohjauksen näkökulmia

Rovaniemen kaupungin aikuissosiaalityö tarjoaa työttömille sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoimintaa ja kuntouttavaa työtoimintaa. Nuorille suunnattuja palveluita ovat Etsivä Nuorisotyö, Nuorten Ohjaamo ja Nuorten Ystävien Klubitalo Roihula. Näissä paikoissa tarjotaan apua koulutukseen ja työllisyyteen liittyvissä asioissa, sekä annetaan tukea arjen hallintaan. Roihulassa nuoret voivat osallis-

tua klubitalon keittiö-, kahvila- ja toimistotöihin. Tavoitteena on edistää osallisuutta, tarjota vertaistukea ja ehkäistä syrjäytymistä. Eduro-säätiö tarjoaa kuntoutus ja ohjauspalveluita heikossa työmarkkinatilanteessa oleville. Sekä järjestää Rovaniemellä kuntouttavaa työtoimintaa ja sosiaalista kuntoutusta. Ksakkiry tuottaa ja kehittää sosiaalisen työllistämisen palveluina mielenterveyskuntoutusta, työvalmennusta, kuntouttavaa työtoimintaa sekä osaamis- ja ammattitaitokartoituksia.

Moniammatillinen työ yhdessä TE-toimiston, terveydenhuollon, mielenterveys- ja päihdehuollon sekä omaisten kanssa toimivat asiakkaan tilanteen kartoittamiseksi ja tuen tarpeen löytymiseksi. Sosiaaliohjaus on vaikuttavaa haastavissa elämäntilanteissa olevien kohdalla. Yksinäiset pitkäaikaistyöttömät miehet ovat tyypillisiä asiakkaita. Vastaanotolle hakeudutaan vasta, kun tarvitaan viimeisijaista toimeentuloturvaa, tukea tai omat voimavarat ovat vähissä. (Huhtala 2014.) Miehet ovat suureksi osaksi naisvaltaisen sosiaalityön asiakkaita, jossa käytetään usein naisten kieltä. Sosiaalityön sukupuolineutraaluisihanne aiheuttaa miehissä syrjinnän tunteita ja heiltä puuttuu miehinen tuki. Yhtenä keinona syrjäytymisen ehkäisyssä on kokonaisvaltainen ymmärtäminen. (Hyökki 2011.)

Pitkä-aikaisessa asiakassuhteessa on löydettävä oikeat asiakasta hyödyttävät palvelut. Autetaan etuuksien hakemisessa, työ- ja opiskelupaikan etsimisessä, sekä kerrotaan yhteiskunnan tarjoamista palveluista. Auttaminen on ratkaisu-, asiakas- ja voimavarakeskeistä. Kokonaistilanteen huomioinnissa tulee usein esille päihde- ja mielenterveysongelmia, asunnottomuutta, häätöjä, luottohäiriömerkintöjä ja ylivelkaantumista. Asiakassuhteeseen luodaan turvallinen ja kiireetön ilmapiiri, jossa työntekijä ja asiakas ovat tasavertaisessa asemassa. Sosiaaliohjaaja auttaa tavoitteiden selkiyttämisessä ja toiminnan suunnittelussa. Tavoitteellisella ohjauskeskustelulla ratkotaan ongelmia ymmärtäen asiakkaan elämää ja kokemuksia. (Huhtala 2014, 22-26.)

Aktivoivaan ja kuntouttavaan menetelmään sisältyy tilannearviointia, palveluohjausta ja rakenteellista työtä. Tilannearvioinnissa kartoitetaan elämäntilanne kokonaisvaltaisesti ja realistisesti. Mietitään syitä puuttuvaan motivaatioon tekemällä pitkäjänteinen suunnitelma asiakkaan kanssa. Pyritään pysymään sovituksessa suunnitelmassa. Palveluohjauksessa asiakas valtuutetaan suunniteltujen

palveluiden käyttäjäksi. Yhteiskunnan antama tuki ja yhdyskuntatyö ovat rakenteellista sosiaalityötä. Psykososiaalinen työ, palveluohjaus, verkostotyö ja sosiaalinen kuntoutus ovat aktiivisia työmenetelmiä. Työvälineinä voidaan käyttää verkostokarttaa, roolikarttaa tai haastattelulomaketta. (Krook 2012, 26.)

Diakoniatyössä auttamisen tarkoituksena on tukea asiakkaan omatoimisuutta ja omaa vastuullisuutta. Diakoniatyöntekijän puoleen voi kääntyä myöhemminkin, vaikka asiakassuhde ei olisikaan pysyvä. Tietoisuus tästä on merkityksellistä ja sillä voi olla vaikutusta asiakkaan elämän mielekkyyden, jaksamisen ja sielunhoidon kannalta. Henkisen ja hengellisen avun tarve korostui eniten perinteisten diakonian asiakkaiden keskuudessa. Taloudellinen hätä oli avun hakemisen syynä 62%. Myös työttömyys, sairaudet ja ihmissuhdeongelmat olivat keskeisiä. Ensisijaista hädän syytä on vaikea sanoittaa, koska taustalla on monia yhteen kietoutuneita syitä. (Kettunen 2001, 131-135.)

Asiakkaan käsitys oman ongelman syvyydestä vaikuttaa paljon auttamisprosessiin. Motivaatio vaihtelee eri asiakkailla ja jokaisella on erilainen kapasiteetti ratkaista ongelmiaan. Tämä tulee esille auttamistyössä. Apua tullaan etsimään usein emootioihin liittyvissä asioissa, jolloin tunteiden kuuntelun merkitys on suurta. Työn peruslähtökohtana on aktiivinen kuuntelutaito. Merkittävää on kyettä tulkitsemaan asiakkaita. Epäverbaalisen ihmisen on usein vaikeaa sanoittaa kokemuksiaan ja tunteitaan. Aktiivisesti verbaaliselle asiakkaalle voisi sopia auttamismenetelmäksi dialoginen sielunhoito. (Kiiski 76-96.)

Sielunhoidon pääpaino on kohtaamisessa. Moniulotteinen diakoninen sielunhoitotyö voi käytännössä olla taloudellista apua, ohjausta, ostos-osoitusta, ruokakassin jakamista tai terveydenhuollollista neuvontaa kädestä pitäen. Yhteistyötä tehdään velkaneuvojaan, sekä sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Avustuksia velkoihin voidaan anoa hiippakunnan tai kirkon diakoniarahastosta. Työ edellyttää verkostoitumista, koska työntekijällä ei ole riittäviä resursseja ja tietotaitoa auttaa asiakasta yksin. Tavoitesuuntautuneessa sielunhoitomenetelmässä käydään keskustelua asiakkaan esille nostamista asioista. Pyhän läsnäolo voi olla eri sielunhoitomalleissa ikään kuin taustalla. Silloin kun hengelliset elementit koetaan luontevina, eniten käytetään rukousta, rippiä, Raamatun lukemista ja hengellistä musiikkia. (Kiiski 142-171.)

Sosiaalialan ammattilaisen tietämys työnsä kokonaisuudesta ja tavoitteista on tilannekohtaista ja kaiken aikaa muuttuvaa. Se on sitä, mitä tekee ja miten toimii. Hiljainen tieto on merkityksellistä. Se sosiaalistuu ja muuttuu yhteiseksi pääomaksi jakamalla. Taitavaan toimintaan vaikuttavat havainnointi, toiminnan perinteet ja yleiset toiminnan tavat. Hiljaisen tiedon tulee olla kaikkien tiimiin kuuluvien halussa. Myös asioiden kirjaaminen ja reflektointi tuovat tietoa esille. Sosiaalityössä se tulee esille kokemustietona, arvostuksina, uskomuksina, mielikuvina, näkemyksinä, tunteina ja ajatusmalleina. (Kalske 2011, 17-20.) Ammattillista kasvua ajatellen hiljainen tieto on merkityksellistä. Se kertoo siitä, kuinka tiimit toimivat yhdessä, päätökset tehdään ja kommunikaatio toimii.

Ammattiauttajilla on riski sairastua myötätuntouupumiseen, koska he ovat jatkuvassa kontaktissa elämän kärsimyksen kanssa (Nissinen 2009, 19-20) He kuormittuvat työssään henkisesti apua tarvitsevien kanssa (Nissinen 2012, 10). On tärkeää pitää huolta työssä jaksamisestaan. Työorganisaatioissa panostetaan nykyään työntekijöiden hyvinvointiin tarjoamalla liikunta ja kulttuuripalveluita voimavarojen kasvattamiseksi, sekä järjestämällä tarvittaessa työperäisiin ongelmiin liittyvää kriisiterapiaa. (Nissinen 2012, 128.)

2.2 Sosiaaliohjauksen eettisiä näkökulmia

Sosiaalialalla on erityinen suhde etiikkaan ja ihmisoikeuksiin. Tavoitteena on hyvän tekeminen, ihmisten auttaminen, puutteen ja kärsimyksen vähentäminen, sekä muutos ja kehitys. Eettisyyden vaatimusta työhön lisää ammattiasemaan usein liittyvä valta vaikuttaa asiakkaan elämään ja sitä kautta koko yhteiskuntaan. Asiakkaan elämäntilanne saattaa olla vaikea. Hänellä voi olla epäluuloinen asenne ammattilaisia kohtaan. Asioita voidaan tulkita eri tavoin. Hyväkin tarkoittava toiminta voidaan tulkita väärin. Ammattilaisen on pyrittävä mahdollisimman asialliseen ja neutraaliin toimintaan lakiin perustuen. Asiakkaan ihmisarvon ja yksilöllisyyden ehdoton kunnioittaminen on ainoa mahdollinen perusta eettisesti ja moraalisesti kestäväälle toiminnalle. (Talentia ry. 2013.)

Eettiset periaatteet edellyttävät raportointia havaitsemista yhteiskunnallisista ongelmista. Tiedon kerryttäminen ja käyttäminen ovat keinoja, joilla lisätään oikeudenmukaisuutta asiakkaiden elämässä ja huolehditaan resurssien jakautumisesta myös heikoimmassa asemassa olevien kohdalla. Työ perustuu velvollisuusetiikalle. Sosiaalityön eettiset arvot uhkaavat jäädä varjoon yhteiskunnan valinnoissa, koska siellä ei juuri kuulu yhteiskunnan heikompiosaisen ääni. Kansalaisten lisääntynyt eriarvoisuus, köyhyys ja yksilöiden vastuulle jätetyt rakenteelliset ongelmat suorastaan vaativat sosiaalityötä tekeviä vaikuttamaan yhteiskunnallisiin epäoikeudenmukaisuuksiin. (Kankainen 2012.)

Sosiaalialan eettisyys tähtää oikean ja väärän erottamiseen, sekä hyvään elämään. Eettiset ohjeet eivät ole yksityiskohtaisia. Kysymyksiä oikeasta ja väärästä joudutaan pohtimaan usein yllättävissä sekä ennalta arvaamattomissa tilanteissa. Eettisyys merkitsee halua ja kykyä nähdä sekä kuulla arjen toiminnoissa eri vaihtoehtoja mahdollistaen asiakkaan omien näkemysten esiin tuomisen. On kyettävä arvioimaan kriittisesti myös toimintaorganisaation tavoitteita ja perusteita. Laittomiin toimintakäytäntöihin ei tarvitse suostua. Työ on aina kesken-eräistä ja jatkuvaa reflektioprosessia. Ammattietiikka ohjaa tarttumaan rohkeasti ja avoimesti eettisten ongelmien ratkaisuun. (Talentia ry. 2013.)

Henkisen avun kristillisiin arvoihin pohjautuva luonne erottaa diakoniatyön sosiaalitoimen antamasta avusta. Diakoniatyötä toteutetaan kristillisessä lähimmäisenrakkaudessa, jossa eettiset ohjeet perustuvat ihmisoikeussopimukseen, diakoniatyötä sääteleviin lakeihin ja säädöksiin. (Diakoniatyöntekijöiden liitto ry.) Sekä kultaiseen sääntöön, jossa korostetaan asettumaan lähimmäisen tilanteeseen toimimalla niin, miten toivoisimme itsellemme tehtävän, jos olisimme samassa tilanteessa. Apua hakeva asiakas määrää toiminnan luonteen ja normit. Kutsumustyötä tekevä ammattilainen voi virkansa puitteissa tuoda asiakkaalle avun vastaamalla hänen tarpeisiin ja pyyntöihin. (Kopperi 2007, 144-155.) Kohtaamiset ja informaatio muuttavat työntekijää. Ihmissyyden ja sosiaalisten suhteiden oppiminen sekä kasvaminen ovat jatkuvia. (Kiiski 2009, 254-255.)

Sielunhoitotyö on ottanut käyttöönsä terapiaa ja sosiaalityön menetelmiä, joita ammattilainen voi käyttää asiakkaiden parhaaksi. Ammatissaan voi kokea rajal-

lisuutta, neuvottomuutta ja ahdistusta, jotka kuuluvat osana työhön. (Kiiski 2009, 258-259.) Diakoniatyön tehtävä on tehdä ”vierasta työtä”, joka on sitä, minkä yhteiskunta ja muut tahot ovat laiminlyöneet. Työttömyyteen ja taloudelliseen auttamiseen liittyviä hädän syitä olisi autettava suuressa määrin yhteisöllisesti ja poliittisella diakonialla kiinnittäen huomiota pääongelmaan. Auttamista tai ratkaisua tärkeämpää asiakkaalle on kuulluksi tuleminen. Auttamistilanne on vaativa, koska työntekijältä odotetaan samanaikaisesti tunteisiin liittyvää kuuntelemista ja konkreettisissa asioissa toimimista. (Kettunen 2001, 208-210.)

Diakoniatyöntekijän eettisiin arvoihin kuuluu ihmisarvon säilyttäminen, tunnustaminen ja puolustaminen. Ihmisen onnistuminen tai menestyminen ei ole ihmisarvon mittari. Välinpitämättömyys ja toisen ihmisen laiminlyönti ovat ihmisarvon mitätöimistä. Avuntarvitsijoita ei alisteta. Ihmisessä tunnistetaan kesken-eräisyys, haavoittuvuus ja riippuvuus. Diakoniatyöntekijä on luottamuksellisessa, totuudellisessa ja rehellisessä suhteessa asiakkaaseen. Kaikki asiakkaisiin liittyvät tiedot ovat salassa pidettäviä. (Diakoniatyöntekijöiden liitto ry.) Asianajan tavoin hän tuo julki sellaista äänetöntä surua, kipua ja häpeää, jota ei muuten kuulla tai johon ei tartuta (Gothoni 2014, 41).

Sosiaalialan ammattieettisyyden neljä periaatetta ovat itsemääräämisoikeus, osallistumisoikeus, oikeus tulla kohdatuksi kokonaisvaltaisesti ja oikeus yksityisyyteen. Ne tulevat esiin Asiakaslaissa 3§, Henkilötietolaissa, Perustuslaissa 10§ ja Hallintolaissa 6§. Työntekijällä on valta määritellä, mihin asiakkaan ongelmiin hän tarttuu ja miten niitä nimeää. Ammatilaisen työllä, tekemisillä ja tekemättä jättämisillä on vaikutuksia asiakkaan elämään. Viranomainen ei voi jättää toimimatta vaikeassa tilanteessa. Aktiivisuusvelvoite merkitsee velvollisuutta toimia ja tehdä ratkaisuja vaativissa ristiriitatilanteissa. Asiakaslain 17 §:n mukaan ammattihenkilö suojaa asiakassuhteen luottamuksellisuutta ja salassapitoa. (Laki sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista 2015; Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. 2013.)

2.3 Sosiaaliohjauksen oikeudellisia näkökulmia

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista velvoittaa edistämään asiakaslähtöisyyttä, luottamuksellisuutta, oikeutta hyvään palveluun ja kohteluun sosiaalihuollossa. Asiakkaalle annetaan mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa palvelujensa suunnitteluun ja toteuttamiseen. Sama koskee sosiaalihuoltoon liittyviä muita toimenpiteitä. Käsiteltävä ja ratkaistava asia on huomioitava ensisijaisesti asiakkaan edun mukaisesti. Asiakkaalla on oikeus hyvään kohteluun ilman syrjintää, sekä oikeus tulla kuulluksi omalla äidinkielellään. (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 2000.) Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä edistää asiakasturvallisuutta ja asiakkaan oikeutta laadultaan hyvään sosiaalihuoltoon ja kohteluun. Ammattihenkilöiden riittävää koulutusta ja pätevyyttä tulee valvoa. (Sosiaalihuollon ammattihenkilölaki 2015.)

Sosiaaliohjauksen tavoitteena on hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen elämänhallintaa ja toimintakykyä vahvistaen. (Sosiaalihuoltolaki 2014.) Se on tehostettua tukea sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi, jossa sosiaalisella kuntoutuksella tuetaan nuorten sijoittumista työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikkaan ja ehkäistään keskeyttämisiä. Nuorille tarjotut palvelut sisältävät omatyöntekijän tuen, palvelutarpeen arvioinnin ja kohdennetut sosiaalisen kuntoutuksen palvelut. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2015.) Palvelu ja hoito- tai kuntoutussuunnitelma tulee laatia, ellei kyseessä ole tilapäinen ohjaus ja neuvonta (Kankainen 2012).

Uuden sosiaalihuoltolain tarkoituksena ja tavoitteina on torjua eriarvoisuutta, syrjäytymistä, vahvistaa asiakaslähtöisyyttä sosiaalihuollossa ja yhdenvertaistaa saatavuutta tukipalveluissa. Yhteiskunta velvoittaa itsensä sosiaalieettisesti edistämään ja ylläpitämään väestönsä hyvinvointia. Laissa painotetaan, että kuntouttava työtoiminta ehkäisee syrjäytymistä ja lisää osallisuutta. Asiakaslähtöisyydellä tarkoitetaan sosiaalihuoltolaissa vastavuoroisuutta, jossa toimitaan asiakkaan lähtökohdista käsin. Luottamuksen kannalta toimiva sosiaalihuolto on tärkeä rakenne yhteiskunnassa. (Hämäläinen & Niemelä 2014, 80-105.)

Nuorisolain tarkoitus on tukea kasvua, itsenäistymistä, aktiivisuutta, sosiaalista vahvistamista sekä parantaa kasvu- ja elinoloja. Lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, yhteisvastuu, yhdenvertaisuus, tasa-arvo, monikulttuurisuus, kansainvälisyys, terveet elämäntavat, ympäristön ja elämän kunnioittaminen. (Nuorisolaki 2006.) Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta määrittää nuoret 7-29-vuotiaiksi. Sosiaalihuoltolaissa nuori on 18-24-vuotias (Sosiaalihuoltolaki 2014). Sote- ja itsehallintoalueuudistuksessa on pidettävä keskiössä kunnan rooli ja merkitys nuorisotyössä, joka nähdään tulevaisuudessa lähipalveluna. Perusnuorisotyö ei juuri tavoita yli 18-vuotiaita nuoria, joten etsivällä nuorisotyöllä on suuri merkitys. (Nuorisolaki 2006; Kemppi & Tuure 2015.)

Kirkko toteuttaa sosiaalityötä yhteisönsä sisällä ja koko yhteiskunnassa. Avara diakonia pitää asiakkaan sen hetkistä tilaa tärkeämpänä kuin auttajan moraalia. Hädässä olevan kuuleminen ja siihen reagoiminen on koko kirkon tehtävä. Diakonian perustana on perustuslaki, jossa kansalaisille taataan oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Sosiaaliturvaan ja perustoimeentuloturvaan on oikeus niiden elämäntilanteiden varalle, joissa ei ole edellytyksiä itse huolehtia toimeentulosta. (Elenius 2007, 165-175.) Auttaminen on aivan kuin kirkon oma ”brändi”, vaikka koskaan sillä ei ole siinä erityisasemaa. Kirkon sosiaalista vastuuta on vaikea ilmaista sanoin, koska sen on kyettävä toteuttamaan sitä eri tahoilla yhtä vaikuttavasti. (Elenius & Latvus 2007, 280-281.)

Aktiivinen sosiaalipolitiikka korostaa yksilön velvollisuutta olla aktiivinen. Aktiivisen työmarkkinapolitiikan tavoitteena on tuottaa työttömille työnhakijoille uusi ammatti tai uutta osaamista. Työttömille tarjotaan työkokeiluja ja –harjoitteluja. Työhaussa avustetaan palvelunohjauksella tai henkilökohtaisilla tukiohjelmilla. Työhön hakeutumista tuetaan erilaisilla kannustimilla, kuten verovähennyksillä. Pitkäaikaistyöttömiä veloitetaan osallistumaan työkykyä edistäviin toimenpiteisiin. Suomessa on alettu puhumaan osallistavasta sosiaaliturvasta. Työ on ensisijainen toimeentulon lähde ja koko yhteiskunnan hyvinvointi perustuu työllä saavutettuun hyvinvointiin. Kaikkien kansalaisten vastuulla on osallistua yhteiskunnan rakentamiseen. (Toikko 2014, 161-175.)

3 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata aikuissosiaalityön nuorien miesasiakkaiden kokemuksia osallisuudesta, kohtaamisesta ja oman toiminnan merkityksestä. Tarkoituksena oli kerätä heiltä kokemuksellista tietoa sosiaaliohjaajan antamasta emotionaalisesta sosiaalisesta tuesta heitä itseään koskevissa ratkaisuissa ja tavoitteiden saavuttamisessa kohti parempaa kokonaistilannetta.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia ja saada tietoa miesasiakkaiden odotuksista ja tuen tarpeista lähestymällä heitä vaikean kokonaistilanteen kokemuksista käsin. Tavoitteena oli myös selvittää, kuinka sosiaaliohjaajan tarjoama tuki vastasi avun tarpeeseen. Ymmärsikö naistyöntekijä miesasiakkaiden avun tarvetta ja vaikeaa elämäntilannetta. Diakonista ulottuvuutta opinnäytetyöhömmme toimme selvittämällä sitä, mikä on kirkon ja diakoniatyön merkitys kokonaisvaltaisen avun antajana ja tuen eräänä osa-alueena.

Opinnäytetyön tehtävänä on hakea vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Miten miesasiakkaat kokevat oman merkityksellisyytensä ja mahdollisuutensa vaikuttaa itseään koskevissa ratkaisuissa aikuissosiaalityön asiakaina?
2. Miten miesasiakkaat kokevat, että heidät kohdataan ja kuullaan omana itsenään ottaen huomioon heidän vaikea kokonaistilanteensa?
3. Miten miesasiakkaat kokevat omalla toiminnalla olevan merkitystä tavoitteiden saavuttamisessa kohti parempaa kokonaistilannetta?

4 OPINNÄYTETYÖN AINEISTO JA MENETELMÄT

4.1 Aineiston keruu

Tutkimusaineisto kerättiin kohderyhmän miesasiakkailta kirjallisen avoimen eläytymismenetelmän kysymyksen, strukturoidun kyselytutkimuksen ja suullisten lisäkysymysten avulla. Tietoja kerättiin miesasiakkaiden kokemuksista, tosiasioista, mielipiteistä ja odotuksista. Aineiston keruun ajankohta oli keväällä 2016. Tutkimusympäristö oli Eduro-säätiön ja Ksakki-ry:n kuntoutus ja työtoiminta, sekä aikuissosiaalityön asiakkaat. Tutkittavat mieshenkilöt saatiin Rovaniemen sosiaalisen kuntoutuksen työtoiminnasta ja kuntouttavasta työtoiminnasta. Kyseisten paikkojen sosiaaliohjaajat auttoivat löytämään kyselytutkimukseen sopivat henkilöt ja ajankohdan käytännön toteutukselle. Miesasiakkaita ja työntekijöitä informoitiin kirjeellä ennen toteutusta tutkimuksesta, luottamuksellisuudesta ja anonymiteetistä, mikä on eettisesti perusteltua.

Tutkimus toteutettiin jokaisen tutkittavan kohdalla yksitellen käyttämällä kontrolloitua kyselyä, jossa tutkija itse on läsnä. Tutkija jakoi lomakkeet henkilökohtaisesti, kertoi tutkimuksen tarkoituksesta, antoi tietoa kyselystä ja haastattelusta, sekä vastasi kysymyksiin. Kyselylomakkeessa oli yksi avoin eläytymismenetelmän kysymys ja loput monivalintakysymyksiä, jossa vastausvaihtoehto oli valmiina. Kirjallisesti toteutettava lomakekysely oli useampien strukturoitujen kysymysten ja yhden avoimen kysymyksen välimuoto. Eläytymismenetelmä (The method of empathy-based stories) on laadullinen tiedonhankintamenetelmä, jossa pienten esseiden tai lyhyiden tarinoiden avulla saadaan tietoa tutkittavasta aiheesta. Sen perustana on kehyskertomus, joka muodostaa mielikuvan kirjoittajassa. Kirjoittaja lukee kehyskertomuksen ja jatkaa sitä joko esseemuodossa tai ranskalaisin viivoin, jos kirjoittaminen on hankalaa. (Eskola 2014, 10.)

Eläytymismenetelmäkysymys oli ensimmäisenä tehtävänä lomakkeen alussa, koska voi olla niin, ettei kohderyhmä ei jaksane paneutua tarinan kerrontaan, jos se on viimeisenä. Kohderyhmälle tulee kertoa, mistä on kyse, kuka tutkimusta tekee ja mitä varten. Kirjoitelmaa tehdessä ei ole oikeita eikä vääriä vastauksia,

vaan jokainen vastaa omalla tyylillään. (Eskola 2014, 72.) Tutkimuksen avoimella kysymyksellä kerättiin tietoa siitä, kuinka miesasiakkaat kokivat naistyöntekijän ymmärtävät heidän avun tarvetta ja vaikeaa elämäntilannetta. Olivatko miesasiakkaat saaneet tarvitsemaansa apua ja tukea naistyöntekijältä. Avoimessa kysymyksessä naistyöntekijän nimi oli Niina ja miesasiakkaana oli Erkki.

Kirjallista kyselyä antaessa on oltava tietoinen vastaajan luku- ja kirjoitustaidosta tai mahdollisista muista esteistä, jotka haittaavat vastaamista. On tärkeää, että vastaajat haluavat ilmaista itseään kirjallisesti tarkoittamallaan tavalla. Sosiaaliohjaajat tunsivat asiakkaansa, ja tutkimukseen sopivat vastaajat löytyivät heidän kautta. Lomakekyselyssä voi olla pelkona, että kyselyn vastausprosentti jää liian alhaiseksi (Tuomi & Sarajärvi 2002, 75-77). Todettiin kuitenkin tämä tiedonkeruumenetelmä luontevaksi tavaksi lähestyä tutkittavia ja heidän kokemuksiaan. Kyselylomakkeessa oli tutkimuksen kannalta myös merkityksellisiä strukturoituja kysymyksiä, jossa vastausvaihtoehto oli valmiina. Jokaiselle kysymykselle on tutkimuksen viitekehyksessä perusteltua teoriatietoa.

Kyselylomakkeen kirjallisten vastausten täyttämisen jälkeen miesasiakkaille esitettiin henkilökohtaisesti kolme suullista lisäkysymystä haastatteleamalla, jotka nauhoitettiin. Ajateltiin yksilöhaastattelun olevan eettisesti perusteltua, koska käsiteltävät asiat olivat osittain arkaluonteisia ja henkilökohtaisia. Lisäksi ryhmähaastattelun kielteinen puoli voisi olla se, ettei vaikeiden kokemusten esille-tulo olisi niin aitoa. Ryhmä voisi näin toimia jopa estävänä tekijänä. Strukturoidun haastattelun apuna käytettiin lomakkeen kolmea kysymystä. Kysymysten ja väitteiden muoto oli täysin määrätty (Hirsjärvi; Remes & Sajavaara 2013, 208). Jokainen haastattelu toteutettiin samanlaisena.

Tavoitteena oli saada kyselylomakevastauksia 5-8 ja täydentäviä suullisia haastatteluvastauksia viideltä tutkimukseen osallistuvilta. Etukäteen arvioitiin, että saadaan vastauksia hyvin, koska tutkimusympäristö toimii useissa eri paikoissa Rovaniemellä. Yhteistyö useiden aikuissosiaalityötä tekevien kanssa oli mahdollista. Tarkoitus oli saada vastauksia tarkoin harkituilta ja tarkoitukseen sopivilta henkilöiltä. Kuitenkaan tutkimukseen osallistuvien määrä ja aineiston koko

eivät olleet merkittävimpiä kriteereitä tässä opinnäytetyössä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 87-88.)

4.2 Analysointimenetelmä

Empiirisessä tutkimuksessa aineistosta tehdään päätelmiä usein esitöiden jälkeen. Ensimmäisenä aineistoa järjestetään tarkistamalla tietoja siitä, sisältyykö siihen selviä virheellisyyksiä tai puuttuuko tietoja. Lomakekyselyssä päätetään, onko joitakin lomakkeita hylättävä. Jos vastaaja on muuten täyttänyt lomakkeen huolellisesti, mutta on jättänyt vastaamatta yhteen osioon, on tuhlausta hylätä tällainen paperi. Tieto voidaan saada käyttämällä vaikkapa keskiarvotietoa. Aineistoa voidaan täydentää haastatteluin tai kyselyin. Kyselylomaketietojen kattavuutta voidaan lisätä lomakkeita karhuamalla tai ottamalla yhteyttä annettujen tietojen täsmentämiseksi. (Hirsjärvi ym. 2013, 221-222.)

Tutkimusaineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten tekeminen ovat tutkimuksen pääasia. Aineistoa kerätään ja analysoidaan osittain samanaikaisesti. Tallennettu laadullinen aineisto on useimmiten tarkoituksenmukaista kirjoittaa puhtaaksi sananasaisesti eli litteroida. Se voidaan tehdä koko kerätystä aineistosta tai valikoiden, esimerkiksi teema-alueiden mukaisesti. Litteroinnin tarkkuudesta ei ole olemassa tarkkaa ohjetta. On kuitenkin tiedettävä ennen aloittamista, minkälaista analyysiä aiotaan tehdä. (Hirsjärvi ym. 2013, 222.) Tutkimusaineisto litteroitiin kokonaan loppukesällä 2016, kun saatiin tavoitteisiin nähden kattavasti aineistoa kerättyä. Yhtään vastausta ei jätetty pois tutkimuksesta.

Analyysimenetelmänä käytettiin sisällönanalyysia. Siinä tapauksia käsitellään ainutlaatuisina ja aineistoa tulkitaan sen mukaisesti. Tutkimus toteutetaan joustavasti ja suunnitelmia muutetaan olosuhteiden mukaisesti. (Hirsjärvi ym. 2013, 164.) Sisällönanalyysillä pyritään saamaan kuvaus tutkittavasta ilmiöstä tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Sitä voi ohjata jokin teema tai malli, joka perustuu aikaisempaan tietoon. Teorialähtöistä sisällönanalyysia käytetään usein testaamaan jo olemassa olevaa tietoa (Kyngäs 1999,7-9). Kyselylomakkeen ja

haastattelukysymysten teemat pohjautuvat teoreettisiin pääkäsitteisiin ja tutkimusongelmaan.

Aineisto järjesteltiin teemoittelun ja tyypittelyn avulla. Teemoittelussa erotellaan tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet, jonka avulla saadaan esille koelma erilaisia vastauksia esitettyihin kysymyksiin. Tyypittelyssä on kysymys aineiston ryhmittelystä tyypeiksi, selviksi ryhmiksi samankaltaisia tarinoita. (Eskola 1998, 135-137.) Eläytymismenetelmän analysoinnissa aineistoon voi soveltaa monenlaisia analysointitapoja. Teemoittelun ja tyypittelyn selkeyttämiseksi tehtiin käsitekartat kolmesta keskeisestä esiin nousseesta pääluokasta. Niistä muodostui ”omat otsikot” analyysiä varten. Miesasiakkaiden kuvaamia kokemuksia tarkasteltiin tutkimuskysymyksiin ja -ongelmiin peilaten, sekä esiin nousseita teemoja tutkimuksen teoreettiseen tietopohjaan sisällyttäen. Tutkimustulosten analyysi on nähtävissä opinnäytetyössämme.

4.3 Luotettavuus ja eettisyys

Eläytymismenetelmä tutkimusmetodina on luotu eettisten ongelmien ratkaisuun, vaikka se ei olekaan eettisesti ihan ongelmatonta. Jos tavoitteena on tutkia ihmisten ajattelun logiikkaa jostakin ilmiöstä, se on silloin käyttökelpoinen ja antaa vastausten sijasta ennemminkin lisää kysymyksiä ja uusia mahdollisuuksia uteliaalle tutkijalle. Eläytymismenetelmän käytössä olennaista on kehystetyn kertomuksen laadinta, joka suosituksen mukaan olisi lyhyt. Pitkissä kertomuksissa vastaajat kiinnittävät huomiota liian moniin eri asioihin ja tutkimuksen olennainen variaatio saattaa hukkaa. (Eskola & Suoranta 1998, 71-75.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta kohentaa tutkijan tarkka selostus tutkimuksen kaikista vaiheista. Aineiston analyysissä keskeistä on luokittelujen tekeminen. On kerrottava, millä perusteella tulkintoja esitetään ja mihin päätelmät perustuvat. (Hirsjärvi ym. 1013, 232-233.) Kun arvioidaan laadullisen tutkimuksen luotettavuutta, lähtökohtana on tutkijan avoin subjektiviteetti ja sen myöntäminen, että tutkija on tutkimuksensa keskeinen tutkimusväline. Laadullisessa

tutkimuksessa pääasiallisin luotettavuuden kriteeri on tutkija itse. Luotettavuuden arviointi koskee koko tutkimusprosessia. (Eskola & Suoranta 2014, 211.) Teoriatiedon merkitys on välttämätöntä kokonaisuuden kannalta. Sitä tarvitaan metodien, tutkimuksen etiikan ja luotettavuuden hahmottamiseen, sekä ylipääntään tutkimusongelman mieltämiseen (Tuomi & Sarajärvi 2002, 18).

Tietojen käsittelyssä keskeisiä käsitteitä ovat anonymiteetti ja luottamuksellisuus. On noudatettava ihmisarvon kunnioittamisen periaatetta. Peruskysymys on se, onko tutkittavalle tutkimuksesta jotakin hyötyä tai haittaa. Tutkimuksella ei saa johdattaa tutkittavaa harhaan. Jokaiselle tutkittavalle tulee antaa tietoa tutkimuksesta ja tavoitteista. Heille on korostettava vastaamisen vapaaehtoisuutta. Eettisten ongelmien tunnistaminen ja välttäminen ovat tärkeitä tavoitteita. (Eskola & Suoranta 2014, 56-57.) Asiakkaille suunnatussa saatekirjeessä luvattiin, että asiakkaiden henkilöllisyys ei paljastu tuloksia julkistettaessa.

Monet itsestään selvät asiat, joissa toimitaan ajatustottumusten ohjaamina, voivat muodostua ongelmaksi tutkimuksessa. Ontologiset ratkaisut voivat olla ongelmallisia, kun tutkimuskohteena on ihminen. Ontologisen erittelyn tuloksena on ihmiskäsitys. (Hirsjärvi ym. 2013, 130.) Opinnäytetyötä tehdessä kohderyhmästä muodostui ennakkokäsitys, jonka mukaan laadittiin tutkimukseen teoreettinen viitekehys. Laadullisessa tutkimuksessa ongelma saattaa kuitenkin muuttua tutkimuksen edetessä (Hirsjärvi ym. 2013, 126). Tutkimuksen lähtökohtana ei ole kuitenkaan teorian tai hypoteesien testaaminen vaan aineiston monitahoinen ja yksityiskohtainen tarkastelu. Se, mikä on tärkeää, ei määrää tutkija. Tutkija pyrkii paljastamaan odottamattomia seikkoja. (Hirsjärvi ym. 2013, 164.)

Opinnäytetyön eettisyydestä kertoo se, että tutkimukselle hankittiin tutkimuslupa. Tutkimustulosten luotettavuuden kannalta on tärkeää pystyä osoittamaan yhteys tulosten ja aineiston välillä. Tutkija on eettisesti vastuussa, että tutkimustulos vastaa aineistoa. Asianmukaisesti ja huolellisesti käytettynä sisällön analyysin avulla voidaan tuottaa uutta tietoa. (Kyngäs 1999, 11.) Luotettavuuden arvioinnissa on huomioitava havaintojen luotettavuus ja puolueettomuus. Luotettava ja puolueeton tutkija pyrkii ymmärtämään haastateltavaa itsenään eikä tutkijana omaa kehystään vasten. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 135-136.)

5 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

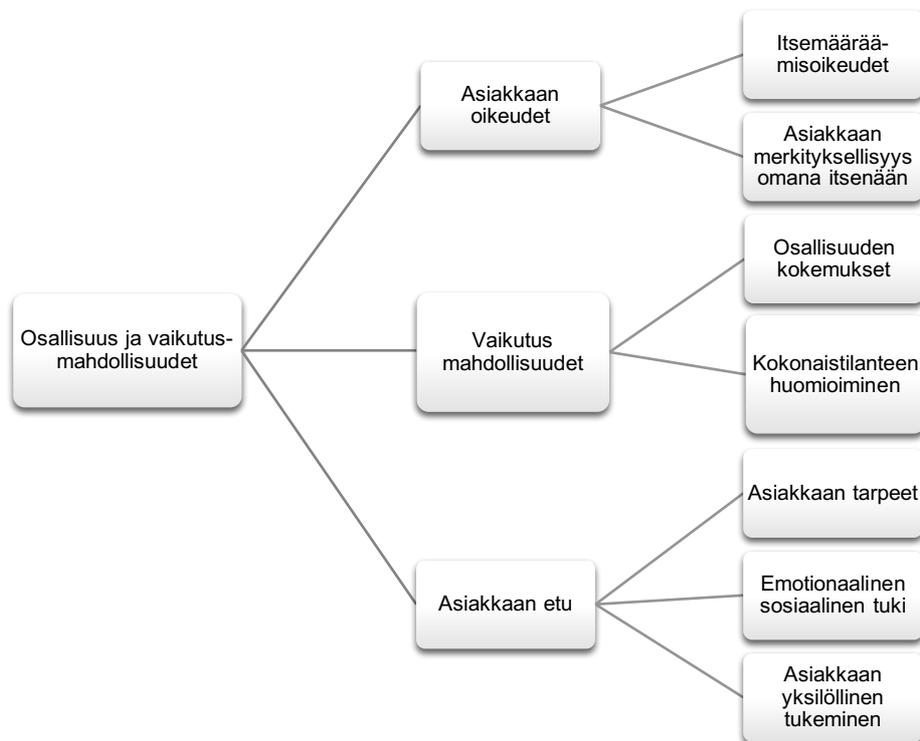
Tutkimus toteutettiin keväällä 2016 jokaiselle miesasiakkaalle yksitellen. Heille tarjottiin pullakahvit. Kerrottiin, miksi haluttiin tutkimukseen juuri heidät ja ohjattiin kysymyksiin vastaamisessa. Luvattiin aineiston olevan salassa pidettävää, joka tuhoaan tutkimuksen valmistuttua. Ensimmäisenä vastattiin kyselylomakkeisiin, jonka jälkeen esitettiin nauhoitettavat haastattelukysymykset. Alkutavoitteen 5-8 kyselylomakevastausta ja viisi täydentävää haastatteluvastausta kaipaivat pientä täydennystä. Muutaman lisätutkimuksen jälkeen kyselylomakevastauksia saatiin yhteensä kaksitoista ja täydentäviä nauhoitettuja haastatteluvastauksia seitsemän. Osa miehistä koki avoimen kysymyksen vaikeana ja yksi miesasiakas ei vastannut siihen lainkaan.

Tutkimukseen osallistuneista kuusi miestä oli Ksakki ry:ltä, viisi Edurolta ja yksi aikuissosiaalityön sosiaalipalveluita käyttävä asiakas. Osallistujat olivat täysi-ikäisiä, joista neljä oli 18-21-vuotiaita, kuusi oli 22-25-vuotiaita ja kaksi oli 26-29-vuotiaita. Tietoa kerättiin myös miesten siviilisäädystä. Suurin osa heistä ei ollut parisuhteessa, kaksi oli seurustelusuhteessa, ja loput neljä olivat avoliitossa eläviä. Yksikään tutkimukseen osallistuvista ei ollut naimisissa tai rekisteröidysissä parisuhteessa.

Aineistoa analysoitiin yksityiskohtaisemmin kolmen tutkimuksen kannalta merkityksellisen pääteeman kautta: Ensimmäisenä oli aikuissosiaalityön nuorten työttömien miesasiakkaiden osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuden kokemuksia itseä koskevissa ratkaisuisissa. Toisena miesasiakkaiden kokemuksia kohtaamisesta ja kuulemisesta asiakastapaamisissa, ottaen huomioon heidän vaikea kokonaistilanteensa. Kolmantena miesasiakkaiden oman toiminnan merkitys tavoitteidensa toteutumisessa kohti parempaa kokonaistilannetta. Näihin kolmeen teemaan lisättiin miesasiakkaiden kuvaamia kokemuksia emotionaalisesta sosiaalisesta tuesta ja sen oikeudellisista näkökulmista.

5.1 Osallisuus ja vaikutusmahdollisuudet

Ensimmäisenä pääteemana kuvailtiin miesasiakkaiden osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien kokemuksia. Yläluokiksi nousivat asiakkaan oikeudet, vaikutusmahdollisuudet ja asiakkaan etu. Alaluokkia muodostui seitsemän, joiden avulla pystyttiin tarkentamaan kuvauksia esille nousseista teemoista.

Kuvio 1: Osallisuus ja vaikutusmahdollisuudet

Asiakkaan oikeudet toteutuvat silloin, kun yksilö voi osallistua ja vaikuttaa itseään koskevaan päätöksentekoon (Perustuslaki 1999/731, 1:2.2 §, 1:14.4 §). Asiakkaan itsemääräämisoikeutta tulee kunnioittaa. Miesasiakkaiden kuvaamien kokemusten mukaan he pystyivät vaikuttamaan itseään koskeviin ratkaisuihin ja tavoitteisiin. Toisaalta he kokivat, että heille tulisi kertoa enemmän oikeusavusta, ja myös saada sitä. Heidät otettiin hyvin huomioon ja moniammatillinen työ koettiin hyödylliseksi. Seuraavaksi kuvataan miesten kokemuksia oi-

keuksien toteutumisesta heitä itseä koskevissa ratkaisuihin. Avoimen eläytymismenetelmän kysymyksen vastauksissa miesasiakas esiintyi Erkinä ja aikuissosiaalityön naistyöntekijä oli Niina.

”Ehkä Erkille ei löydy sopivaa palvelua, joka soveltuisi Erkille esim. työpäivien tai työtuntien vuoksi, tai tarjonta ei ole tarpeeksi laaja.”

”Erkille pitäisi kertoa oikeusavustajasta ja rohkaista ottamaan hänet joka kerta mukaan, jotta sossu ei taas kuseta! Erkki myös päättää nauhoittaa jokaisen sosiaalitapaamisen, jotta valehteleva sossutantta jää omista sanoistaan kiinni”

”Oikeusaputoimiston apua.”

”Niina ymmärtää elämäntilanteen, ja sijoittaa hakemaan apua muualta, joskus liian hätäisesti.”

”Erkki kokee saavansa liian vähäistä yhteydenpitoa sossulta. Toiset virastot yleensä ollu siinä tilalla. Esimerkiksi ohjaamo/mt-palvelut.”

”Olen saanut Rovaniemeltä sosiaaliohjauksesta apua rahallisesti mm. laskujen maksuun, bussikortti, ja olen kokenut avun hyödylliseksi. Sosiaaliohjaajan ansioista olen päässyt mukaan kuntouttavaan työtoimintaan.”

Asiakasta koskeva asia tulee käsitellä ja ratkaista ottaen ensisijaisesti huomioon asiakkaan etu ja tarpeet. Vaikutusmahdollisuuksien toteutumisessa korostetaan toiveiden ja mielipiteiden huomioon ottamista. Miesasiakkaat kokivat, että ovat voineet itse päättää mitä tekevät. Heillä on ollut mahdollisuus kieltäytyä tai hyväksyä tarjotut palvelut. Miehet myös ilmaisivat, ettei heitä ollut koskaan pakotettu osallistumaan mihinkään sellaiseen toimintaan, mihin he eivät halunneet osallistua. Toisaalta vastauksista nousi esiin myös se, ettei heille löytynyt sopivaa palvelua. Yksi vastaajista koki ongelmaksi myös sen, kun kaikkea pitää odottaa. Seuraavien suullisten lisäkysymysten vastauksissa on kuvauksia

miesasiakkaiden oman merkityksellisyyden ja vaikutusmahdollisuuksien kokemuksista heitä itseä koskevilla ratkaisuisilla.

”No itehän mie päätän mitä mie teen. Että oon ite saanut asiat päätää joo.”

”Siis joo. Minulle annetaan tuota noin mahdollisuus kieltäytyä ja siten hyväksyä eri palvelut mitä mulle tarjotaan.”

”Ei. Ei ole koskaan pakotettu. Että mie voin kyllä sanoa, jos joku homma ei tunnu hyvältä, että hijastetaan nyttien.”

”En osaa vaikuttaa. Se vähän vaihtelee se asia mulla.”

”Ei ole muuta, kuin että kaikkea pittää oottaa. Niin se on se, että koulupaikkoja pittää oottaa ja työhommia ja näitä. Se mulla vähän itellä tympäsee, että kun ei ite pääse niinkö ratkasemaan niitä asioita.”

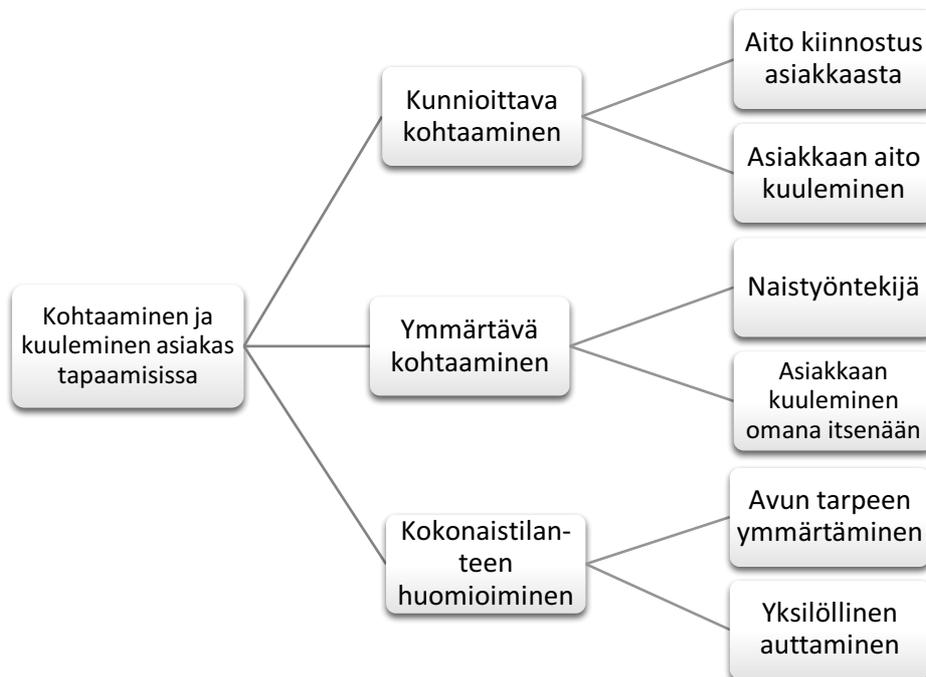
Sosiaaliohjauksen tavoitteena on hyvän tekeminen, ihmisten auttaminen, puutteen ja kärsimyksen vähentäminen, sekä muutos ja kehitys. Eettisyyden vaatimusta aikuissosiaalityöhön lisää ammattiasemaan liittyvä valta ja mahdollisuus vaikuttaa asiakkaan elämään ja sitä kautta koko yhteiskuntaan (Talentia ry. 2013). Emotionaalista sosiaalista tukea miehet kokivat saaneensa silloin, kun sosiaaliohjaaja oli tehnyt kaikkensa sen eteen, että hänen toiveensa toteutuivat. Toisaalta useat miehet kokivat sosiaaliohjaajan antaman avun turhaksi, koska ongelmat eivät ratke. Seuraavien suullisten kysymysten vastaukset kuvaavat sitä, kuinka miesasiakkaat kokivat voivansa vaikuttaa itseään koskeviin ratkaisuihin niin, että voisivat saavuttaa tärkeitä tavoitteita kohti parempaa kokonaistilannetta.

”Kyllähän se oma tekeminen vaikuttaa. Siitähän se kaikki tekeminen lähtee. Itelläkin on ollut siinä seitsemän vuotta erilaisia vastoinkäymisiä. Ja kyllähän ne on kaikki, mitkä on vienyt positiivisempaan

suuntaan, on olleet omia päätöksiä. Ja silleen niinku painotan, aika paljon silleen on ite tehtävä ne päätökset. Että silleen. Että kyllähän niitäkin esimerkkejä on, että ihmisellä on kaikki apu ja tuki, mutta sitte jos ei oo sitä omaa vahvuutta päättää siitä asiasta, niin se ei sitten vie yhtään mihinkään.”

5.2 Kohtaaminen ja kuuleminen asiakastapaamisissa

Toisena pääteemana kuvailtiin miesasiakkaiden kohtaamisen ja kuulemisen kokemuksia aikuissosiaalityön asiakastapaamisissa. Yläluokiksi nousivat kunnioittava kohtaaminen, ymmärtävä kohtaaminen ja kokonaistilanteen huomioiminen. Alaluokkia on kuusi, joiden avulla pystyttiin tarkentamaan kuvauksia esille nousseista teemoista.

Kuvio 2: Kohtaaminen ja kuuleminen asiakastapaamisissa

Kunnioittavassa kohtaamisessa korostuvat kuunteleminen, kuuleminen ja aito kiinnostus asiakkaasta. Miesasiakkailta oli selkeästi emotionaalisen tuen tarvet-

ta, jota työntekijät antoivat heille. Yhteen kysymykseen oli tarkoitus kerätä miehiltä positiivisia vastauksia niistä tuen muodoista, joissa auttaminen oli ollut heille aivan merkityksellisintä. Miesasiakkaat antoivat sosiaaliohjaajille tunnustusta, ja kokivat tuen olleen parasta heitä kohtaan auttavaisuudessa, hyvässä kohtelussa ja kannustamisessa. Myös aiemmat tutkimukset osoittavat, että juuri kunnioittava, ymmärtävä ja kuunteleva kohtaaminen huomioi asiakkaan kokonaistilanteen parhaimmalla tavalla.

Seuraavaan haastattelukysymykseen miehet vastasivat, kuinka heidän vaikea kokonaistilanteensa otettiin huomioon sosiaaliohjauksessa. Useat kokivat olevansa hyvinkin tyytyväisiä siitä, että heidän vaikea kokonaistilanteensa otetaan hyvin huomioon. He myös mainitsivat, ettei heillä ei ole valittamista.

”No minulla omassa tilanteessa niinkö mulla on niinkö monia vaikuttajia tässä, työkkäristä ja sitten on ollut mielenterveyspuolelta ja sitten on ollut kaikenlaisia ohjaajia. Se on niinkö luotu sellainen hyvä kokonaisuus siitä. Minusta se niinkö semmonen verkosto on hyvä siinä.”

”Aika hyvin tuota, että tilanne kokonaisuus toimii ihan hyvin varsinkin Rovaniemellä. Kö ite oon siinä työkkäarin palvelussa, missä on Kela, sosiaaliohjaaja ja työkkäarin henkilö. Ne on kaikki samassa. Et sillä tavalla se on aika vaivatonta. Ettei sinänsä niitten puolesta tarvi sinänsä hirveästi tarvi murehtia. Että keskittyy lähinnä omaan tekemiseen.”

”No tuossa mie ja tuo mun sosiaaliohjaaja niin siinä aika, mulla on tuota päihdeongelma. Niin sitten siihen niihin palaverihin ei nyt jatkaiseen, mutta muutaman kerran on sitten tuota A-klinikalta esimerkiksi otettu minun työntekijä siihen mukkaan, kun ollaan suunniteltu etenkin näitä työharjoittelu ja työkokeilujuttuja. Niin sillä tavalla on miun mielestä minut yksilönä otettu huomioon. Olen toivonut, että pääsisin mukaan tuota näihin työkokeiluihin, kuntouttaviin työkokeiluihin nimenomaan. Sitten tuo. Se on ihan parhaansa tehnyt se

minun työntekijä, että minun toive toteutuisi. Ja niinhän se on toteutunutkin. Tietysti nyt mie vähän toivon, että olisi ollut enemmän kuin tälle neljä tuntia viikossa. Mutta tuota tällä hetkellä se ei ole nyt mahdollista miun kohalla muulla tavalla kuin tällä tavalla. Tää loppuu syyskuun puolenvälin jälkeen muistaakseni tämä homma, ja sitten on tarkoitus jatkaa seuraavaan, mikä on useampana päivänä viikossa.”

Aikaisempien tutkimusten mukaan monet miesasiakkaat kokevat, että heiltä puuttuu miehinen tuki ja asiakastapaamisissa käytetään naisten kieltä. Miehiisyyden kokonaisvaltainen ymmärtäminen onkin oleellista miettiessä keinoja syrjäytymisen ehkäisyyn. (Hyökki 2011.) Eläytymismenetelmän avulla keräsimme tietoa myös siitä, kuinka miehet kokivat sen, kun sosiaaliohjaaja on usein nainen. Ymmärtääkö naistyöntekijä miesasiakkaan elämäntilannetta ja avun tarvetta. Monet miehet vastasivat, että naistyöntekijä ei ymmärrä tai pysty samaistumaan heidän tilanteeseensa, ja se voi luoda jännitteitä. Seuraavissa kuvauksissa Niina on edelleen aikuissosiaalityön naistyöntekijä ja Erkki miesasiakas.

”Niina ei välttämättä tiedä Erkin elämäntilannetta. Tuki, jota Erkki on saanut ei ole ollut oikeanlaista.”

”Niina ei välttämättä ymmärrä Erkin tilannetta, koska on nainen. Erkki tarvitsee toisen sosiaaliohjaajan, jos siltä tuntuu.”

”Työntekijän sukupuolella ei ole merkitystä. Niina ei välttämättä ymmärrä tai pysty samaistumaan Erkkiin, ja se voi luoda jännitteitä. Erkki voisi vaihtaa omaa vastuuhenkilöä, jos kemiat kohtaisivat paremmin.”

”Sukupuoli voi vaikuttaa Erkin ongelmista avautumiseen. Erkki voi kokea sosiaaliohjaajan antaman tuen turhaksi, joten ongelmat ei ratkene. Erkki tarvitsee henkilökohtaista apua ja ymmärrystä.”

Asiakkaan elämäntilanne saattaa olla niin vaikea, että hänellä on epäluuloinen asenne sosiaaliohjaajaa kohtaan. Hän voi tulkita hyvääkin tarkoittavan toiminnan väärin. Asiakastapaamisilla sosiaaliohjaajan tulee toimia asiallisesti kunnioittaen asiakkaan ihmisarvoa ja yksilöllisyyttä. Osa miehistä koki vaikeana sen, kun naistyöntekijä ei voinut samaistua tai asettua heidän elämäntilanteeseensa. Vastausten mukaan naistyöntekijän sukupuolella ei muutoin ollut niin suurta merkitystä. Jännitteet voivat kuitenkin vaikuttaa ongelmista avautumiseen. Seuraavaksi miesasiakkaat kuvaavat kokemuksia siitä, kuinka heidän kokonaistilanne otetaan huomioon sosiaaliohjauksessa.

”Jotenkin verran.”

”Hyvin.”

”Otetaan huomioon, no se otetaan oppimisella ja näytetään ja siitä minä alan oppimaan siitä asiasta tekemään...”

”No aikalailta joo, siihen ei ole mulla kauheesti valittamista.”

”Tuntuu, että Erkki ei ole täysin sitoutunut vastaanottamaan apua. Sukupuolella ei ole väliä. Tosin jos henkilökohtaisesti tuntee olonsa epämukavaksi, asiasta pitäisi keskustella.”

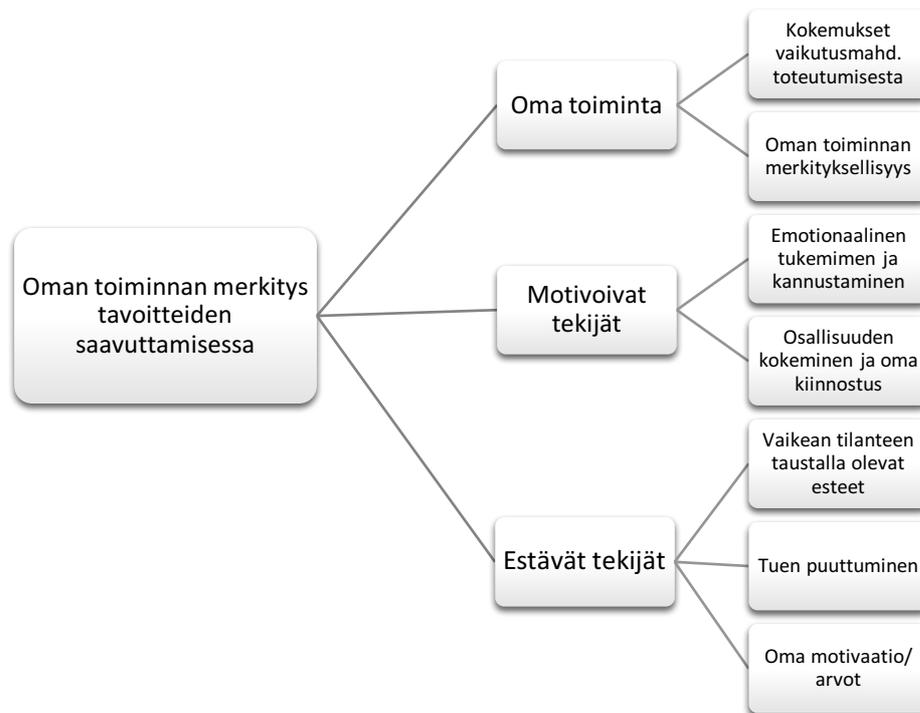
”Erkkiä ei ole ymmärretty. Työntekijän sukupuolella ei ole väliä. Tilannetta ymmärretään, mutta ei voi samaistua. Eri tilanne.”

”Erkki on sukupuoli. Puhuminen on sama juttu. Että mistä sitä saa sitten. Esimerkiksi perheenjäseniltä ja ystäviltä.”

5.3 Oman toiminnan merkitys tavoitteiden saavuttamisessa

Kolmantena pääteemana kuvailtiin miesasiakkaiden kokemuksia siitä, miten he kokivat omalla toiminnalla olevan merkitystä tavoitteiden saavuttamisessa kohti

parempaa kokonaistilannetta. Yläluokiksi nousivat oma toiminta, motivoivat tekijät ja estävät tekijät. Alaluokkia muodostui seitsemän, joiden avulla pystyttiin tarkentamaan kuvauksia esille nousseista teemoista.

Kuvio 3: Oman toiminnan merkitys

Usein asiakkaat hakeutuvat vastaanotolle vasta silloin, kun omat voimavarat ovat vähissä, ja itsellä ei enää ole voimavaroja tilanteen selkiyttämiseen. Asiakkaat tarvitsevat silloin kaiken aikaa paljon tukea ja apua. (Huhtala 2014.) Oman toiminnan merkitys tavoitteiden saavuttamisessa on aivan välttämätöntä. Suurin osa miehistä, eli kahdeksan oli sitä mieltä, että omalla toiminnalla on erittäin paljon merkitystä tavoitteiden saavuttamisessa. Neljän vastaajan mielestä omalla toiminnalla voi vaikuttaa jonkin verran. Jokainen mies koki omalla toiminnalla olevan merkitystä siinä, että kokonaistilanne voisi kääntyä paremmaksi.

"Kyllä pystyn."

”No, kyllä pystyn että, aina kun on tapaamisia sosiaaliohjaajan kanssa, niin se soittaa mulle ihan hyvissä ajoin. Nyt esimerkiksi eilen soitti ja syyskuun puolella välissä on aika. Ja tuota nytten siinä sovittiin, että ketä kaikkia siihen tapaamiseen tulee. Tuleeko muita ihmisiä mukaan ja vähän, että mistä jutellaan ja näinpäin pois niinku. Ja mie yritän itekkin selvittää, jos täällä tai Ksakki-homman kautta. Onko tätä kautta mahdollisuus päästä johonki kuntouttavaan tämmöseen työkokeiluun. Vai löytääkö sosiaaliohjaaja mulle jonkun paikan, että silleen. On tosiaan mahdollisuus vaikuttaa omiin asioihin että.”

Motivoivina tekijöinä tavoitteiden saavuttamisessa miesasiakkaat kokivat sen, että palvelukokonaisuus toimii hyvin Rovaniemellä. Te-toimisto, sosiaalitoimisto, Kela, A-klinikka ja mielenterveystoimisto toimivat asiakkaan kanssa yhteistyössä tilanteen saattamisessa paremmaksi. Miehet kokivat saavansa apua ja heitä kuunneltiin. Oma kiinnostus kokonaistilanteen parantamiseksi koettiin olevan aivan avainasemassa.

”Tietenkin. Kaikki. Niinkö. Harjottelupaikkojen, että ite on aktiivinen siinä hakemisessa tällalla. Ja kaikki, että ite etsii mihin voi jatkaa elämässä. Vaikka kouluihin tai muualle. Mutta riittääkö, jos täällä järjestetään niin mulle semmonen paikka, missä voin olla niin. Se on vähän niinkö molemmat voi vaikuttaa siihen.”

Aiempien tutkimusten mukaan estäviä tekijöitä tavoitteiden saavuttamisessa voivat olla sosiaalisten verkostojen puuttuminen, työllisyysongelmat ja koulutuksen keskeyttäminen, motivaation puute, työelämästä syrjäytyminen, masennus, päihdeongelmat, työelämän pelisääntöjen puuttuminen, taitamattomuus ja piittaamattomuus raha-asioissa. (Huhtala 2014.) Suurimpia estäviä tekijöitä miesasiakkailta olivat päihde- ja mielenterveysongelmat, joista seuraavaksi tuodaan esiin muutamia kuvauksia.

”Päihdeongelma rajottaa niinku tuota osallistumista. Ja siihen no tavallaan en voi ja tavallaan voin vaikuttaa siihen itse. Että kyllähän

mie käyn tuolla A-klinikalla ja yritän tuota tätä ongelmaa ratkasta. Mutta tuota sehän on sitten rajottava tekijä, mikä vähän estää tiettyihin ryhmiin tai kursseihin osallistumisen. Se on sellanen juttu, että se pitää ensin selvittää.”

”On ollut henkilökohtaisia ongelmia, mutta niitäkin on käyty sitten läpi.”

”Kyllä niitä, masennus on semmonen, mikä on aaltoileva. Vähän vaihtelevaa, että se vaikuttaa silleen aika paljon. Öö, että jos tulee sellasia, no onneks ei. Oon saanut sen hyvin kontrolliin. Tuota välillä tietenkin tulee semmosia lyhyitä jaksoja, jotka sitten vaikuttaa siihen jaksamiseen. Öö se vaikuttaa sellasiin perusasioihin, jotka lähtee ihan kotoa. Syöminen, nukkuminen ja tämmönen asia, että se voi vaikuttaa muutaman päivän silleen. Ei niin vahvasti kuin ennen, mutta kyllä niitä on semmosia pieniä asioita. Mutta kuitenkin ihan hyvä, että meilläkin täällä talossa (Eduro) ymmärtää, että lähinnäkin ite, jos ite uskaltaa puhua niistä asioista. Ja on rehellinen asioista, niin kyllä niihin yleensä saa apua. Että tuota ne on kuitenkin tärkeitä. Että kyllä täälläkin on paljon erilaisia niinku paljon erilaista tukea, mitä voi saada. Se on vaan omalla kohalla se, että oikias-taan mennee jo niinku silleen. Ottanut ensiaskleet sen veran pitkälle, että nyt sitten vaan pitäs miettiä mitä tekkee tulevaisuessa.”

”No tuota, mitään esteitä? Se, se on vähän, se on se, miten se nyt sanotaan haluaminen. Ja tuota se osaaminen sen asian vaikuttaminen rohkeutta ja muuta vastaavaa.”

Miesasiakkaista toiset olivat puheliaita ja avoimia. Heillä riitti keskusteltavaa vielä nauhoituksen jälkeenkin. He osallistuivat tutkimukseen mielellään ja pysyivät puhumaan vaikeista asioista rohkeammin. Tutkimukseen osallistuttiin mielellään. Halukkaita osallistujia olisi tullut lisää vieläpä kohderyhmän ulkopuolel-takin.

6 OPINNÄYTETYÖN TULOSTEN TARKASTELUA

Opinnäytetyön tulosten tarkastelun selkeyttämiseksi muodostettiin jokaisesta kolmesta pääteemasta käsitekartta, joihin kuvattiin keskeisimpiä esille tulleita miesasiakkaiden kokemuksia. Ensimmäisessä käsitekartassa on kuvattu sitä, miten miehet kokivat oman merkityksellisyytensä ja mahdollisuutensa vaikuttaa itseään koskevilla ratkaisuilla aikuissosiaalityön asiakkaina.

Kuvio 4: Osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuden kokemuksia

Moniammatillinen työ kokonaistilanteen kartoittamiseksi ja avun tarpeen löytämiseksi nähtiin usein vaikuttavaksi tuen muodoksi. Yhteydenpito oli vähäistä. Omaisilta tai ystävilta saamaa tukea mainittiin vain kerran. Usealta puuttui sosiaalinen verkosto. Sosiaalisen tuen ja itsetuntemuksen välinen korrelaatio tuli esille, vaikka ei erikseen tutkittu sitä. Esille nousivat sitoutumisen, selviytymisen ja pärjäämisen kokemukset. Osaamattomuuden kokemukset ja rohkeuden puute ilmenivät myös vastauksista. Useat miehet saivat sosiaaliohjaajilta konkreettista sosiaalista tukea, vaikka sopivaa palvelua ei heille aina löytynytäkään. Kokonaistilanne otettiin hyvin huomioon ja mihinkään sellaiseen toimintaan ei pakotettu, johon he itse eivät halunneet osallistua. Miehet kokivat tarvitsevansa enemmän tietoa oikeuksistaan ja tarvittaessa saamaan oikeusapua itselleen.

He pystyivät vaikuttamaan omiin asioihin ja päätöksiin. On kuitenkin vaikea tehdä päätöksiä, jos puuttuu tietoa, rohkeutta ja osaamista. Miehet olivat sitä mieltä, että itse on tehtävä päätökset, sillä kaikki lähtee itsestä.

Seuraavassa käsittekartassa kuvataan sitä, miten miesasiakkaat kokevat, että heidät kohdataan ja kuullaan omana itsenään ottaen huomioon heidän vaikea kokonaistilanteensa.

Kuvio 5: Kohtaamisen ja kuulemisen kokemuksia

Miesasiakkaat antoivat tunnustusta sosiaaliohjaajille auttavaisuudesta, hyvästä kohtelusta, kannustamisesta ja siitä, että heitä kuullaan. Heidän kokonaistilanteensa huomioitiin hyvin. Moniammatillisen työn ja palvelukokonaisuuden hyvin toimiminen tuli esille. Vaikka miehet kokivat saaneensa sosiaalista, taloudellista ja henkistä tukea, tuli tässäkin esille tarve saada henkilökohtaista apua ja ymmärrystä vielä enemmän. Tuki, jota miesasiakkaat tarvitsevat vaikeaan kokonaistilanteeseensa on mahdotonta toteuttaa yksistään sosiaaliohjauksen voimin, ja näin onkin tärkeää, että yhteistyö eri tahojen kanssa toimii asiakkaan tarpeisiin vastaten. Moniongelmaisuus edellyttää pitkä- aikaista asiakassuhdetta. Miesten oli usein vaikeaa sitoutua ottamaan vastaan tarjottua apua. Tarve

päästä toimintaan ja työkokeiluihin mukaan oli kuitenkin suurta, vaikka estäviä ja rajoittavia tekijöitä oli monenlaisia.

Tutkittiin sitä, ymmärtääkö naistyöntekijä miesasiakkaan tuen tarvetta ja vaikeaa elämäntilannetta. Useat miehet kokivat, ettei heitä oltu ymmärretty tai naistyöntekijä ei tiennyt tai voinut samaistua heidän elämäntilanteeseensa. Erääseen vastaukseen oli kirjoitettu, että tuki ei aina ole ollut oikeanlaista. Koettiin myös, että ongelmat eivät ratkea tai apu on turhaa. Miehet kyllä saattoivat kokea, että heiltä puuttui miehinen tuki. Toisaalta miehet vastasivat, että naissukupuolella ei muuten ollut merkitystä kuin, että se voi luoda välille jännitteitä, jolloin miehen on vaikeaa avautua kertomaan ongelmistaan. Kokonaisvaltaisella ymmärtämisellä asiakastapaamisella voitaisiin ehkäistä miesten syrjäytymistä.

Kolmannessa käsittekartassa kuvataan sitä, miten miesasiakkaat kokevat omalla toiminnalla olevan merkitystä tavoitteiden saavuttamisessa kohti parempaa kokonaistilannetta.

Kuvio 6: Oman toiminnan merkityksen kokemuksia

Jokainen miesasiakas piti omaa toimintaa ja aktiivisuutta tärkeänä tavoitteiden saavuttamisessa. Useat heistä vastasivat, että omalla tekemisellä on vaikutusta. Miehet kokivat kuitenkin usein osaamattomuutta, vaikeutta ja rohkeuden puuttumista. Esille nousi miesten tarve päästä työn syrjään kiinni. Esteitä koettiin olevan siinä, kun toimintaan, koulutukseen ja työkokeiluihin pääsyä piti odottaa niin pitkään. Toiminnallinen tuki parantaisi miesten sosiaalista tukea, koska siinä annetaan heille tietoa ja neuvotaan kädestä pitäen. Aktivoiva ja motivoiva työote asiakkaiden tukemisessa tuli esille sosiaaliohjaajan perehtyneisyydessä miesasiakkaiden vaikeaan kokonaistilanteeseen.

Miesasiakkaat ilmaisivat estäviksi tekijöiksi omalle toiminnalleen myös motivaation puuttumisen tai oman sitoutumisen riittämättömyyden sovittuihin tavoitteisiin. Rajoittavina tekijöinä miehet kokivat olleen myös paniikkihäiriöt ja masennuksen aaltoilevat jaksot, ja niiden saaminen kontrolliin. Ne vaikeuttivat ja toivat epävarmuutta elämäntilanteeseen ja tulevaisuuden suunnitelmiin. Perusasioiden ja rutiinien saaminen kontrolliin oli lähtökohta sille, että voi saavuttaa tavoitteita elämässään. Päihde- ja mielenterveysongelmat rajoittivat ja estivät aivan eniten miesten toimintakykyä. Suurella osalla yhdistyivät haitallinen päihteiden käyttö ja taloudellinen huono-osaisuus. Haitallinen päihteiden käyttö ja yksinäisyys vaikeuttivat useamman elämäntilannetta. Useista vastauksista ilmeni kaksoisdiagnoosi, jossa yhdistyvät sekä mielenterveysongelmat ja päihdeongelmat samoilla henkilöillä yhtäaikaisesti.

Motivoivana tekijänä miehet kokivat oman rehellisyytensä. Kun on rehellinen ja uskaltaa puhua asioista, saa niihin yleensä apua. He toivat esille myös sen, että on mahdollista saada monenlaista apua ja tukea. Oma aktiivisuus motivoi lisää. Myös oma kiinnostus ja halu lisäävät oman toiminnan mahdollisuuksia kohti parempaa kokonaistilannetta.

7 OPINNÄYTETYÖN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Heikoimmassa asemassa olevien oikeuksien toteutuminen edellyttää tiedon keräämistä kokemusasiantuntijoilta itseltään. Sosiaali- ja terveysministeriön strateginen linjaus (2011-2015) korostaa ”ihmisarvoisen elämän turvaamista kaikissa olosuhteissa”. Tämä on turvattava jokaiselle Suomessa laillisesti oleskelevälle henkilölle. Merkityksellistä on sosiaaliturvan alhainen taso. Liian pienet etuudet ja puutteet palvelujen saatavuudessa aiheuttavat syrjäytymistä. Jos tuen painopistettä siirrettäisiin varhaisempaan ja ennalta ehkäisevään vaiheeseen, se vähentäisi myöhäisempiä ja usein raskaampia palveluiden kustannuksia (Saari 2015, 224-227.)

Ihminen tulkitsee huono-osaisuuden ilmiötä oman yksilöllisen kognitiivisen näkemyksensä kautta (Saari 2015, 79). Kuormittavaa huono-osaisuutta on tuettava monin tavoin. Tukea tarvitsevan omaa näkemystä asiaan tulee selvittää, koska se ei ole yhdenmukainen viranomaisten määritelmän kanssa. Sosiaalihuoltolain uudistuksessa huono-osaisuutta on lähestytty syrjäytymisen käsitteellä. Siinä veloitetaan kuntaa järjestämään sosiaalipalveluja ja muuta sosiaalihoiltoa. Osallisuuden edistämistä pidetään laissa kaikkein keskeisimpänä momenttina. (Saari 2015, 240-242.)

Jos asiakas ei näe tai ymmärrä omaa tilannettaan ongelmallisena, on hänen mahdotonta tiedostaa elämäntilanteensa todellista tilaa. Silloin ei myöskään kykene itsenäisesti osallistumaan tai vaikuttamaan itseään koskeviin ratkaisuihin ja päätöksiin, ellei siihen kehoteta tai auteta kädestä pitäen. Sosiaaliohjaajan tulee kyetä tunnistamaan asiakkaitaan, jotta apua tarvitseva saa apua, vaikka ei sitä itse osaa pyytääkään. Työn eettisenä lähtökohtana on puolustaa asiakkaiden oikeuksia ja huolehtia heidän eduistaan. Ihmisen oma toiminta ja käytös eivät saisi vaikuttaa ammattilaisen päätöksentekoon. Ihmisoikeuksia ja yksilöllisyyttä tulee kunnioittaa ja puolustaa kaikissa tilanteissa. (Talentia ry. 2013.)

Diakonian näkökulmasta katsottuna riippuu hädän määrittelystä se, saako asiakas tarvitsemaansa apua. Jos työttömyyttä ei nähdä ja kuulla ihmisen hätänä, ei

silloin myöskään ryhdytä toimenpiteisiin hädän poistamiseksi. Paras lääke syrjäytymisen ja köyhyyden poistamiseksi on työpaikka. Aineellisen ja henkisen hyvinvoinnin lisäksi sillä voidaan saada helpotusta myös häpeään, syyllisyyteen ja itsetuntoon. Diakonisessa auttamisessa on kysymys ihmiskäsityksestä. Kun ihmiselämä löytää päämääränsä ja täyteytensä on silloin voitu auttaa. Kristillisen ihmiskäsityksen mukaan pohjimmaista syyllisyyttä, häpeää ja syrjäytymistä ei voida kuitenkaan kokonaan poistaa aineellisilla toimenpiteillä tai ulkoisilla puitteilla. (Kettunen 2001, 140-142.)

Hengellisen sielunhoitokäsityksen näkökulmasta diakonia ja sosiaalieettinen toiminta eivät ole sielunhoitoa. Sitä voi tarkastella omasta sielunhoitokäsityksestä. Diakonian ammattilaisten mukaan yhteiskunnan vaikuttamisen tavoitteena on auttaa yksilöä. Sielunhoidon tehtävänä on kuunnella ja ottaa vastaan ihmismielen sisäistä hätää ja ahdistusta, sekä kääntää sitä yhteiskunnalliselle kielelle ja välittää sitä päättäjille. Sekä tuoda kohdattava hätä julistetussa sanassa ja esirukouksessa seurakunnan ja Jumalan kasvojen eteen. (Kettunen 2001, 142-146.) Diakoniassa apua etsivälle ei koskaan sanota, että en voi auttaa sinua, tai että sinun on mentävä muualle saamaan apua. (Kiiski 2009, 150.) On oltava varma siitä, että asiakas saa apua muualta, ellei itse kykene auttamaan häntä.

Pitkissä asiakassuhteissa pelisääntöjä on hyvä käydä läpi puolin ja toisin. Psykkisistä ongelmista kärsivien kohdalla voi tulla helppoiten ongelmia rajojen kanssa. Sairauden epävakaaat jaksot ja todellisuudentajun hämärtyminen poikkeavat, jolloin työntekijälle voi tulla eteen tilanteita, jossa hänen tulee kunnioittaa asiakkaan ajatuksia ja käsityksiä, vaikka ne eivät olisikaan totta. Työntekijä ei voi silti mennä mukaan selvästi sairaisiin todellisuuskäsityksiin, koska silloin hän vain vahvistaisi asiakkaan harhaista maailmaa. Hänen tulee asettaa kyseenalaiseksi asiakkaan tulkintoja todellisuudestaan. (Kiiski 2009, 103.)

8 POHDINTA

Opinnäytetyön tulokset tuovat esiin monia tämän ajan ilmiöitä. Yksi niistä on yksinäisyys. Yksinolosta voi myös nauttia. Se ei kuitenkaan ole positiivinen kokemus silloin, jos vaikea elämäntilanne saa aikaan ikäviä yksinäisyyden kokemuksia. Yksinäisyys voi kroonistua, jolloin siitä voi nauttia vain pakon sanelemana. Tätä voidaan pitää jonkinlaisena selviytymiskeinona yksinäisyyden sietämisessä. (Kotilainen 2015, 90.) Emotionaalisesta yksinäisyydestä kärsivällä ihmisellä on tunne, että hänellä ei ole yhtään läheistä ihmissuhdetta. Kaikkien yksinäisimpiä ovat 18-24-vuotiaat. Yksinäisyyttä ei voida ratkaista viranomais-tahon suunnalta, mutta yksinäisyydestä kärsiviä asiakkaita tulee auttaa niin, että heidän perusoikeudet toteutuisivat. Silloin he voisivat avautua kertomaan ongelmistaan sosiaaliohjaajille.

Useat nuoret miehet tai pojat eivät ole samaan aikaan yhtä kypsiä työhön tai opiskeluun kuin ikäisensä tytöt. Pojat haluaisivat saada itselleen ammatin nopeammin. He eivät halua tai uskalla sitoutua pitkiin koulutuksiin, joilla olisi suuri merkitys työuran kannalta. Jokaisella tulisi olla vähintään toisen asteen koulu-tus. Koulutuksista ei saisi leikata, jotta jokaisella olisi varallisuudesta huolimatta siihen mahdollisuus. Yleissivistävä pohjakoulutus antaa hyvät mahdollisuudet myös tulevaisuudessa, jos aikoo vaihtaa ammattia. Nuori ajattelee, että on vain yksi ammatti, joka hänen tulisi osata valita itselleen. Nuori ei ajattele niin pitkälle sitä, että usein aikuisenakin opiskellaan uusia ammatteja ja kehitytään lisää.

Tämän päivän työmarkkinoiden tilanne on huolestuttava. Jos ei ole opiskelu- tai työpaikkaa tai pitkää työkokemusta jostakin aikaisemmasta työstä, joka voisi auttaa työllistymisessä, on sitäkin vaikeampaa sitoutua työehtosopimukseen työmarkkinoille tulevaisuudessa. Myös se on merkityksellistä, ettei monikaan voisi vaikeassa tilanteessaan muuttaa paikkakuntaa, koska silloin katkeaisi viimeinenkin tuki, jota he ovat saaneet. Heikossa tilanteessaan he eivät ehkä luot-taisi asioiden järjestyvän uudella paikkakunnalla. On hankalaa lähteä hakemaan töitä, kun kukaan ei tunne, ja elämäntilanne on jo entuudestaan hyvin vaikea.

Työn vastaanottamisen tulisi olla niin kannustavaa ja palkitsevaa, että se kannattaisi. Jokaisella on vapaus ilmaista, minkälaista työtä on valmis ottamaan vastaan. Jokaisella on myös niitä ”lempitöitä”, joita haluaisi mieluiten tehdä. Ei kuitenkaan ole moraalisesti oikein kieltäytyä tarjotusta työstä. Myös työn hakemiseen liittyvä osaaminen voi olla monelle vaikeaa. Toisaalta työpaikat eivät myöskään aina löydä tekijöitä. On vaarana, että yhteiskuntamme tarjoama taloudellinen tuki työttömyydessä voi houkutella jäämään kotiin pitkäksi aikaa.

Pitkäaikaistyöttömyyden lisäksi päihde- ja mielenterveysongelmat syrjäyttävät yhteiskunnasta helposti. Päihteiden vuoksi eläkkeelle päätyy miehiä selvästi enemmän. Olisi tärkeää tunnistaa, ketä nämä nuoret miehet ovat. On huolestuttavaa, jos heille ei löydykään sopivaa polkua kouluun tai työhön. Työpajatoiminta on kuin välipysäkki, jossa voi miettiä jatkoa tulevaisuudelle. Nuorille suunnattuja palveluja, kuten mielenterveyskuntoutusta, työvalmennusta, kuntouttavaa työtoimintaa sekä osaamis- ja ammattitaitokartoituksia on tarjolla Rovaniemellä, joka oli opinnäytetyön yhteistyökumppani. Aikuisten tuki ja neuvot ovat nuorille tärkeitä, ja näissä palveluissa kädestä pitäen auttaminen on mahdollista.

Asiakkaan kokemukset ja tunteet eivät ole koskaan turhia. Ammatillaisen tulee luottaa asiakkaan voimavaroihin, kykyihin ja taitoihin voittaa vaikeudet elämässään, sekä kuunnella hänen muutostoiveitaan. Pienikin muutos voi saada aikaan kestäviä ratkaisuja, joihin tulee antaa positiivista ja kannustavaa palautetta. Ratkaisukeskeisessä auttamisessa ihmiskäsitys on positiivinen. Menetelmä on joustava ja salliva, siinä asiakkaan vaikeaksi kokemien tunteiden tueksi luodaan toivoa positiivisten näkökulmien avulla, vaikka asiakas kokisi olevansa täysin epätoivoinen. (Kiiski 2009, 158-191.) Kun asiakas haluaa muutosta sellaisesta käyttäytymismallista, joka hankaloittaa hänen elämäänsä, on se silloin helpompaa, jos hän saa tilalle jotakin entistä parempaa. Tämä periaate voi toimia useiden ongelmien ratkaisemisessa.

Monet ongelmat eivät useinkaan johdu huono-osaisuutta kärsivistä ihmisistä itsestään, vaan laajemmin ympäristöä, yhteiskuntaa ja kotiooloja koskevista taustavaikeuksista. Pitkäaikaistyöttömät miehet syrjäytyvät, jos he eivät saa tarvitsemaansa tukea ja ymmärrystä pärjätäkseen elämässä. He tarvitsevat kannusta-

vaa ja sosiaalista ilmapiiriä juuri sosiaalityötä tekeviltä, koska heillä ei ole lähi-verkoston tukea. Jatkotutkimusta voisi tehdä siitä, millaisiin laitoksiin tai sijoitus-kohteisiin useat huostaan otetut pojat sijoitetaan. Sekä miten siellä mahdollistetaan mielenterveyspalveluiden saatavuutta ja arvioidaan palveluiden tarvetta. Varhainen vaikuttaminen on tärkeää hyvien tuloksien onnistumisen kannalta tulevaisuudessa. Yhteiskunnassamme on kuitenkin kautta aikain ollut huono-osaisia ihmisiä, joiden asemaa ei ole koskaan kyetty täysin auttamaan.

Aihetta voisi tutkia ja kehittää myös siitä näkökulmasta, onko yhteiskuntamme kiinnostunut jokaisen kansalaisen työpanoksesta. Lähes jokainen ihminen kokee hyötyvänsä siitä, että voi olla tarpeellinen ja jotenkin hyödyksi siellä missä elää. On kysymys omaa ja yhteistä hyvää koskevista arvoista, jotka kehittyvät varhaislapsuudesta alkaen sekä yhteiskunnan yleisestä ilmapiiristä. Työhön osallistumisen tärkeyttä korostaviin arvoihin voidaan vaikuttaa kasvatuksella ja koulutuksella. Jos tämä jää puuttumaan, ei ihminen välttämättä oivalla yhteiskunnan ja yksilön hyvinvoinnin kannalta järkeviä sosiaalisia mahdollisuuksiaan. (Hiilamo 2010, 284.)

Suomalaiset kokevat yhteiskuntansa taloudellisesti ja sosiaalisesti eriarvoisemmaksi kuin muiden Pohjoismaiden kansalaiset. Sosioekonomiset erot aiheuttavat eriarvoisuuden kokemuksia. Suomen Akatemian rahoittamassa WE-BE-hankkeessa on nostettu esiin kriittisiä näkemyksiä yhteiskuntamme tilasta. Suomalaiset ovat pettyneitä yhteiskunnallisten jakojen ja erojen tasoon. (Saari 2015, 91.) Pitkäaikaistyöttömyys aiheuttaa yksinäisyyttä, huono-osaisuutta, asunnottomuutta ja köyhyyttä. Suomalaiset tietävät huono-osaisuuteen liittyvän tyytymättömyyden. (Saari 2015, 95-99.) Yksittäisen ihmisen hätä on kipuna hänen mielensä sisässä. Sitä ei voida poistaa eikä tehdä edes siedettäväksi, jos unohdetaan ne olosuhteet, jossa asianomainen elää. Yksilökeskeisesti auttamalla ei pystytä tuomaan apua ongelmaan pysyvästi. (Kettunen 2001, 59.)

Sosiaalialan ammattilaisen tulee jatkuvasti kehittyä työssään kouluttautumalla ja katsomalla kriittisesti omaa työtään. Silloin asiakastyö kehittyy ja palvelu paranee. Sosiaalialan työnantajat ovat velvoitettuja kouluttamaan henkilöstöään. Koulutukset ovat kiinnostavia. Sosiaalipalvelut ja erityisesti toimeentulotuki on

suuri kuluerä kunnille. Perustulo voisi olla sellainen muutos, jolla saataisiin ihmisiä tasavertaiseen asemaan. Tällä yksinkertaistettaisiin Suomen monimutkaista tukiviidakkoa. Sosiaaliala on suuren muutoksen edessä, kun moniammatillinen työ kehittyy ja toimeentulotuki siirtyy Kelaan. Voisi tutkia myös sitä, mitä SOTE tuo tullessaan ja miten käy itse asiakkaan tämän muutoksen edessä.

Myös diakoniatyön ammattilaiset toivovat kirkon kiinnittävän enemmän huomiota täydennyskoulutukseen ja työnohjaukseen. He kokevat vaikeana sen, kun asiakkaat tulevat usein riippuvaiseksi heistä. Tämä on ymmärrettävää, koska asiakkailla on usein hyvin olematon sosiaalinen verkosto, ja he tarvitsevat paljon henkilökohtaista tukea. Asiakkaat kohdistavat usein liian suuria odotuksia auttajaansa. Diakoninen sielunhoito auttamismenetelmänä on muuhun sielunhoitoon tai terapeuttiseen auttamiseen verrattuna hyvin rajatonta ja monitahoista, ja sen vuoksi soveltuu hyvin miesasiakkaiden tukemiseen. Kokonaisvaltaisessa auttamisessa on mietittävä myös auttamisen rajoja, joka voi olla haasteellista. Siinä työnohjauksen tuoma apu olisi suurta.

Nuoret miesasiakkaat tarvitsevat sosiaalista tukea selviytyäkseen nivelvaiheesta aikuisuuteen. Tuen antamisessa luodaan uskoa omiin kykyihin. Jatkotutkimusta voisi tehdä siitä, millä keinoin miesasiakkaille pystyttäisiin lisäämään sosiaalista tukea niin sosiaaliohjauksessa kuin diakoniatyössä. Lisäksi pitkäaikaisyrittäjille voisi kehittää oppaan, jossa kerrottaisiin selkeästi aikuissosiaalityön asiakkaan oikeuksista, velvollisuuksista ja eettisistä näkökulmista.

Opinnäytetyön tekeminen on ollut kasvattava kokemus. Sen myötä on oppinut sisäistämään käytännönläheisesti sosiaalialan eettisiä velvoitteita ja käytänteitä. Monet keskeiset sosiaalityön ilmiöt ovat tulleet tutuiksi. Tulokset ovat olleet aivanlaatuisia, vaikkakin hieman erilaisia, kuin etukäteen ajateltiin. Sosiaalityötä tekevät ammattilaiset ansaitsevat tunnustuksen tekemästään työstä, jossa ristipaineet ovat kovat. Toivon mukaan opinnäytetyön tulokset kiinnostavat sosiaalityötä tekeviä ammattilaisia arvokkaassa tehtävässään tukiessaan työelämän ulkopuolelle jääneitä. Kiitämme kaikkia osapuolia hyvästä yhteistyöstä.

LÄHTEET

Diakoniatyöntekijöiden liitto ry. Diakoniatyöntekijöiden eettiset ohjeet.

Viitattu 4.10.2016.

https://porievl.fi/images/stories/YSK/D-srkp/Diakoniatyntekijn_eettiset_ohjeet.pdf

Elenius, Antti 2007. Avaran diakonian puolustus. Teoksessa Latvus, Kari & Elenius, Antti (toim.) Auttamisen teologia. Helsinki: Kirjapaja, 158-176.

Elenius, Antti & Latvus, Kari 2007. Diakonian teologia- auttamisen teologia. Teoksessa Latvus, Kari & Elenius, Antti (toim.) Auttamisen teologia. Helsinki: Kirjapaja, 271-282.

Eskola, Jari 1998. Eläytymismenetelmä sosiaalitutkimuksen tiedonhankintamenetelmänä. Tampere: Tampereen yliopiston julkaisu.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2014. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 10. painos. Tampere: Vastapaino.

Gothoni, Raili 2014. Auttava kohtaaminen II. Sielunhoidon menetelmät ja käytäntö. Helsinki: Kirjapaja.

Hakala, Pirjo 2002. Ihmisen kokonaisvaltainen auttaminen. Teoksessa Helosvuori, Riitta; Koskenvesa, Esko; Niemelä, Pauli & Veikkola, Juhani (toim.) Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 233-264.

Hiilamo, Heikki 2010. Pitkäaikaistyöttömän sosiaaliset mahdollisuudet. Teoksessa Hiilamo, Heikki ja Saari, Juho (toim.) Hyvinvoinnin uusi politiikka- johdatus sosiaaliin mahdollisuuksiin. Helsinki: Diakoniamattikorkeakoulu, 265-285.

Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara Paula 2013. Tutki ja kirjoita. 15-17. Painos. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki. Yliopistopaino.

Huhtala. Leena 2014. Aikuissosiaalityön sosiaaliohjaus Pohjois-Satakunnan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymässä sosiaaliohjaajien kuvaamana. Sosiaalialan koulutusohjelma ylempi (AMK). Satakunnan ammattikorkeakoulu.

<http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/71006/huhtala%20leena.pdf?sequence=1>

Hyökki, Tuomas 2011. Keski-ikäiset pitkäaikaistyöttömät yksinasuvat miehet Suomessa. Viitattu 1.3.2016.

<https://prezi.com/vwjgxz2uwj05/keski-ikaiset-pitkaaikaistyottomat-yksinasuvat-miehet-suomessa/>

Hämäläinen, Juha & Niemelä, Pauli 2014. Uudistuvan sosiaalihuoltolain arvoperiaatteet. Teoksessa Haverinen, Riitta; Kuronen, Marjo & Pösö, Tarja (toim.) Sosiaalihuollon tila ja tulevaisuus. Vantaa: Vastapaino, 80-105.

Kankainen, Leila 2012. Aikuissosiaalityön haasteet. Institutionaalinen näkökulma kehittämishankkeiden kuvaamaan sosiaalityöhön. Tampereen yliopisto: Sosiaalityön tutkimuksen laitos. Viitattu 1.3.2016.

<http://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=56fefcf6-dd5f-494f-b822-e81099b30590>

Kalske, Anna 2011. "Että tää ois yhteinen juttu"- Espoolaisten diakoniatyöntekijöiden näkemyksiä hiljaisesta tiedosta ja sen jakamisesta työssään. Viitattu 21.9.2016.

https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/25816/Kalske_Anna.pdf?...2

Karlsson, Mirja 2014. Suomalaisen miehen hyvinvointi ja terveys. Tesso 7.3.2014. Sosiaali- ja terveystieteiden aikakauslehti. Viitattu 1.6.2016.

<http://tesso.fi/artikkeli/suomalaisen-miehen-hyvinvointi-terveys>

Kemppi, Hilikka & Tuure, Herttaliisa 2015. Lausunto nuorisolain uudistamisesta Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta. Viitattu 29.2.2016.

<https://tietoanuorista.fi/lausunto-nuorisolain-uudistamisesta/>

Kettunen, Paavo 2001. Leipää vai läsnäoloa? Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kiiski, Jouko 2009. Sielunhoito. Helsinki: Edita.

Kopperi, Kari 2007. Miksi rakastaa lähimmäistä? Teoksessa Latvus, kari & Elenius, Antti (toim.) Auttamisen teologia. Helsinki: Kirjapaja, 143-157.

- Krook, Päivi 2012. Aikuissosiaalityö ja asiakasprosessin menetelmät. Aikuissosiaalityön määrittelyä ja asiakasprosessin työmenetelmien etsintää. Tampereen yliopisto. Sosiaalityö. Pro gradu-tutkielma.
- Kotilainen, Ada 2015. Yksinäisyyden sosiaalisuus - tulkitseva fenomenologinen analyysi yksinäisyyden kokemisesta. Helsingin yliopisto. Pro gradu-tutkielma. Viitattu 22.9.2016.
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/156698/Kotilainen_Sosiaalipsykologia.pdf?sequence=2
- Kuntalaki 2015. 410/10.4.2015. Finlex- Valtion säädöstietopankki. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 29.2.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150410>
- Kylmänen, Anna 2014. Sosiaalisen tuen tarpeet ja elementit aikuissosiaalityössä. Mided methods-tutkielma sosiaalityöntekijöiden näkökulmasta. Lapin yliopisto. Sosiaalityö. Pro gradu-tutkielma. Viitattu 14.3.2016.
<https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/61460/Kylm%C3%A4nen.Anna.pdf?sequence=2>
- Kyngäs, Helvi 1999. Sisällön analyysi. Hoitotiede Vol. 11, no 1/-99. Oulun yliopisto. Hoitotieteen laitos. Oulun yliopistollinen sairaala.
- Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 2015. 817/26.6.2015. Finlex- Valtion säädöstietopankki. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 1.3.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150817>
- Laki sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista 2015. 254/20.3.2015. Finlex- Valtion säädöstietopankki. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 1.3.2016.
[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150254?search\[type\]=pika&search\[pika\]=asiakaslaki](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150254?search[type]=pika&search[pika]=asiakaslaki)
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 2000. 812/22.9.2000. Finlex- Valtion säädöstietopankki. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 29.2.2016.
[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/haku/?search\[type](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/haku/?search[type)
- Länsi-Suomi 2015. Yksinäisyys on yhteiskuntamme ykköshaaste. Viitattu 22.9.2016.
<https://ls24.fi/artikkelit/yksinaisyys-on-yhteiskuntamme-ykkoshaaste>
- Maddy III Luther M., Cannon John G. & Lichtenberger Eric J. 2015. The effects Of social support on self-esteem, self-efficacy, and job search

- Efficacy in the unemployed. Journal of employment counseling 52, 87-95. Viitattu 18.9.2016. Saatavissa <http://www.nelliportaali.fi>
EBSCO Academic Search Premier-aineisto.
- Meidän kirkko-välittävä yhteisö. Suomen evankelisluterilaisen kirkon diakonian ja yhteiskuntatyön linjaus 2015. Viitattu 20.10.2016.
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/26BEB60497168AE1C225773E004>
- Nuorisolaki 2006. 72/27.1.2006. Finlex- Valtion säädöstietopankki. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 29.2.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>
- Nissinen, Leena 2009. Myötätuntouppumisen synty ja ehkäisy. Helsinki: Edita.
- Nissinen, Leena 2012. Rajansa kaikella. Miten estää myötätuntouppuminen? Helsinki: Edita.
- Paajanen, Taina 2008. Diakonia- ja sosiaalityö kumppaneina sosiaalisen työn kentällä. Diakonia- ja sosiaalityöntekijöiden konstruktoimana. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. Pro-gradu-tutkielma. Viitattu 16.10.2016.
<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/80497/gradu03479.pdf?sequence=1>
- Piirainen, Keijo 2010. Syrjäytymisen vastaisen toiminnan vaikuttavuus. Teoksessa Laine, Terhi; Hyväri, Susanna ja Vuokila-Oikonen, Päivi (toim.) Syrjäytymistä vastaan. Sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Tammi, 303-323.
- Pöyhönen, Eveliina 2015. Vaikeasti työllistyvien tukeminen välityömarkkinoilla. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 14.3.2016.
http://www.vates.fi/media/projektit/tiivistelmat_2015/5.-6.5.2015-vaikeasti-tyollistyvien-tukeminen-tyomarkkinoilla-poyhonen.pdf
- Rask, Katja; Kainulainen, Sakari & Pasanen, Sina 2003. Koulutuksen antamat valmiudet seurakuntatyöhön. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisu. Helsinki: Multiprint Oy.
- Ruotsalainen, Kari 2002. Auttajana kirkon ja yhteiskunnan leikkauspisteessä. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.
- Saari, Juho 2015. Huono-osaiset. Elämän edellytykset yhteiskunnan pohjalla. Tallinna: Gaudeamus.

- Sosiaali ja terveysministeriö 2015. Osallistava sosiaaliturva. Työryhmän Loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2015:20. Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3581-5>
- Sosiaalihuoltolaki 2014. 1301/30.12.2014. Finlex-Valtion säädöstietopankki. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 29.2.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>
- Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra) 2015. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki. Viitattu 17.9.2016. <https://www.3.thl.fi/wiki03/display/sokra/Sokra-Solmu>
- Suomen Perustuslaki 1999. 731/11.6.1999. Finlex-Valtion säädöstietopankki. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 4.3.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- Talentia ry 2013. Arki, arvot, elämä, etiikka. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. Ammattieettinen lautakunta. 6.painos. Helsinki. Viitattu 1.3.2016. http://www.talentia.fi/files/558/Etiikkaopas_2013_net.pdf
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015. Syrjäytyminen. Viitattu 15.2.2016. <https://www.thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/hyvinvointi/hyvinvointi-ja-terveyserot/syrjaytyminen>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016. Sosiaalinen kuntoutus. Viitattu 21.9.2016. <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/hankkeet-ja-ohjelmat/sosku/sosiaalinen-kuntoutus>
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Toikko, Timo 2014. Vastuullisen asiakkuuden paradigma. Teoksessa Haverinen, Riitta; Kuronen, Marjo & Pösö Tarja (toim.) Sosiaalihuollon tila ja tulevaisuus. Vantaa: Vastapaino, 161-175.

LIITE 1: Saatekirje tutkimuksen yhteistyökumppaneille

Hyvä aikuissosiaalityön väki!

Olemme Oulun Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomi-diakoni ja sairaanhoitaja-diakonissa opiskelijoita. Teemme opinnäytetyötä aiheesta, kuinka nuoret rovaniemeläiset pitkäaikaistyöttömät miesasiakkaat kokevat sosiaaliohjauksesta saamaansa ohjausta ja emotionaalista tukea vaikeassa tilanteessaan. Lisäksi haluamme selvittää, kuinka he kokevat oman toiminnan merkitystä tavoitteiden saavuttamisessa. Opinnäytetyömme tutkimuksen kohderyhmäksi valikoituivat työttömät, kouluttamattomat ja tulottomat 18-29-vuotiaat miehet, jotka ovat asiakkaitanne. Tarkoituksemme on, että saisimme tutkittavat Rovaniemen sosiaalisen kuntoutuksen työtoiminnasta ja kuntouttavasta työtoiminnasta. Toteuttaisimme kyselytutkimuksen Eduro-säätiön ja Ksakki-ry:n kuntoutus ja työtoiminnassa oleville miesasiakkaille. Jos vastausten määrä näissä paikoissa on liian vähäinen tutkimuksemme onnistumisen kannalta, kyselytutkimuksia voisi toteuttaa vielä lisäksi Rovaniemen kaupungin sosiaalityön asiakkaille.

Teemme kirjallisen kyselytutkimuksen kohderyhmällemme, jossa on aluksi yksi avoin kysymys eläytymismenetelmää käyttäen ja loput kysymykset ovat strukturoituja, joissa vastausvaihtoehdot ovat valmiina. Tarkoituksemme on, että kyselyyn vastataan kussakin paikassa ryhmässä yhtäaikaisesti. Tulemme itse mukaan toteutukseen ja jaamme lomakkeet henkilökohtaisesti. Kerromme kohderyhmälle tutkimuksestamme. Kyselyn jälkeen haastattelemme vielä jokaista vastaajaa yksitellen kolmella lisäkysymyksellä. Nauhoitamme haastattelun.

Pyydämme kyseisten paikkojen sosiaaliohjaajien apua siihen, että löydämme sopivat vastaajat kyselyymme. Toivomuksemme on, että kohderyhmä ei olisi kovin suuri joukko, vaan mieluummin pieni ja tarkoin valikoitu. Sosiaaliohjaajat ohjattavan ryhmänsä parhaiten tuntevina auttaisivat myös löytämään sopivan ajankohdan kyselytutkimuksen toteutukselle käytännössä. Aineisto on luotta-

muksellinen ja kyselyyn vastataan anonyymisti. Kun opinnäytetyömme on hyväksytty, tuhoamme tutkimusaineiston.

Opinnäytetyön tehtävänä on hakea vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Miten miesasiakkaat kokevat oman merkityksellisyytensä ja mahdollisuutensa vaikuttaa itseään koskevissa ratkaisuissa aikuissosiaalityön asiakaina?
2. Miten miesasiakkaat kokevat, että heidät kohdataan ja kuullaan omana itsenään ottaen huomioon heidän vaikea kokonaistilanteensa?
3. Miten miesasiakkaat kokevat omalla toiminnalla olevan merkitystä tavoitteiden saavuttamisessa kohti parempaa kokonaistilannetta?

Ystävällisin terveisin!

Marjo Karppinen ja Jaana Sarajärvi

LIITE 2: Saatekirje tutkimuksen kohderyhmälle

Hei!

Olemme kaksi opiskelijaa Oulun diakonissalaitokselta. Teemme opinnäytetyötä aiheesta, miten nuoret alle 29-vuotiaat rovaniemeläismiehet kokevat aikuissosi-aalityön antaman tuen omassa elämässään.

Saadaksemme tutkimusmateriaalia toivoisimme Teidän vastaavan esitettyihin kysymyksiin. Vastaukset ovat luottamuksellisia ja salassa pidettäviä. Kyselyyn vastataan anonymisti, joten henkilöllisyys ei tule kenenkään tietoon.

Suuret kiitokset vastauksista!

Ystävällisin terveisin!

Marjo Karppinen ja Jaana Sarajärvi

LIITE 3: Kyselytutkimus

1. Erkki on mennyt tapaamaan sosiaaliohjaaja Niinaa sovitulle aikatapamiselle. Erkki kokee, että ei ole saanut tarvitsemaansa apua tai tukea ongelmiensa selvittämiseksi. Miksi sosiaaliohjaajan tarjoama tuki ei ole auttanut Erkkiä? Kokeeko Erkki ongelmaksi sen, että työntekijä on nainen. Ymmärtääkö Niina Erkin elämäntilannetta ja avun tarvetta? Minkälaista apua Erkki mielestäsi tarvitsee?

2. Minkä ikäinen olet?

- a) 18-21 b) 22-25 c) 26-29

3. Mikä on siviilisäätysi?

- a) naimisissa b) avoliitossa c) rekisteröidyssä parisuhteessa
d) seurustelusuhteessa e) ei parisuhteessa

4. Missä asioissa sosiaaliohjaajan antama tuki ja apu on ollut parasta sinua kohtaan?

- a) auttavaisuus b) kuuleminen c) välittäminen d) asiakaslähtöisyys
e) kannustaminen f) hyvä kohtelu g) kunnioittaminen h) luottaminen

5. Miten suuri merkitys omalla toiminnalla on tavoitteiden saavuttamisessa?

- a) ei lainkaan b) jonkin verran c) erittäin paljon
 merkitystä merkitystä merkitystä

LIITE 4: Haastattelukysymykset

1. On tärkeää, että sosiaaliohjauksessa huomioidaan asiakkaan kokonaistilanne. On myös tärkeää, että asiakas kohdataan kunnioittavasti niin, että häntä kuullaan ja pidetään merkityksellisenä. Miten sinut ja sinun kokonaistilanne otetaan huomioon?

2. Sinulla on oikeus aikuissosiaalityön asiakkaana osallistua ja vaikuttaa suunnitteluun, toteutukseen ja päätöksiin sinuun koskevissa asioissa. Kuinka voit tällä hetkellä omalla toiminnalla vaikuttaa ja osallistua sinua koskeviin ratkaisuihin niin, että voisit saavuttaa sinulle tärkeitä tavoitteita kohti parempaa kokonaistilannetta?

3. Onko sinun tilanteessasi jotain sellaista, mikä estää omat vaikutusmahdollisuudet? Onko mielessäsi tapoja, joilla haluaisit vaikuttaa, mutta et tällä hetkellä pysty?